

„ЗАСТАВА“ излази трипут у недељу, средом, петком и недељом.
Цена је на годину 12 фор. на по год. 6 фор. на четврт године 3 ф. на месец 1 фор. а. вред. за Аустрију, а за Србију на годину 120 гроша на по год. 60, а на четврт године 30. гроша.

ЗАСТАВА.

Оглас се рачунају по ко- личини врта, које из гар- монта заузимају, и за сваку врту плаћа се увек по 6 нов., за жиг увек по 30 н. Дописи се шаљу уредниш- тву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад, у кући број 858. код „Златног једнорога.“

Број 80.

У Новоме Саду у недељу 12. јула 1870.

Год. V.

У Новом Саду 11. јула.

(3.—) Топови су већ загрмили! У Шевенингену чула се њихова грмљавина, као што из Хага телеграфину. Рат је дакле от- почет збиља и људска крв ће немиле да се пролева. Сви напори великих сила и мудре дипломатије, да искру још те у постанку ње- вином угуше остадоше без успеха. Још који дан, и ми ћемо бројати људске главе, што падају на крвавом бојишту, на коме се огле- дају две големе силе, што се броје међу нај- образованијим државама јевропским. Кад ди- пломатија није испало за руком, да отклони то — можда проклето проливање људске кр- ви, јер је свако проливање крви проклето, што се непролева у корист човечанству, него зар- рад нека и суетне славе и грабљивости по- јединих господара, — кад дакле није дипло- мација испало за руком, да отклони рат, она се сад упиње, да бар ограничи рат на изази- вача и изазваног, јер ће се онда по њезином мудровању колико толико опаста Јевропа од онаких последица, које би читав изглед Јев- ропе данашње измениле, — данас се још не- може предвидети, — коме на хасну, а коме на штету.

Инглеској припада у овој прилици нај- већа част њезиног заузимања, да се одржи мир, да рата и не буде. Како је она дурашно око тога радила, види се из једног дописа, у коме се вели, да је, у намери последњи по- кушај да учина, обратила се Русији, позива- јући је да пристане уз њу и њезину намеру. У Русији јој рекоше, да су ове непријатељ- ске силе већ тако положај међу собом и пре- ма трећем заузеле, да се ограђују против сваког покушаја, него нека покуша сама код Францеске. У Францеској јој рекоше, да по- куша у Прусији, јер онде је узрок размири- ци. Мирљубива Инглеска не буде лева, не- го и тамо покуша, онде је опет послале Фран- цеској, јер је она изазвала. И тако престаде сваки изглед на мир.

У колико је пак дипломатији испало за ру- ком, да бар ограничи рат међу француском и Прусијом, то не могу видети они, који траже искрености у делању, а тога код дипломатије нема, јер често човек мора помислити баш противно ономе, што чује, да дипломатија ради. Увемо ли стање, у ком чујемо за прве топове, онако, као што је, онда ћемо видети две велике силе једна против друге, спремане и готове за бој, а око њих је све намрштено, баш као небо, кад су на њему облаци, из ко- јих чеваш хоће ли гром загрмити, муња се- нути или ће сунце гранути.

Француска, тај лаки свет, што га тако лако може распалити и један Мирабо, и један Наполеон, сада је — колико се може дознати, јер пошта од неколико дана не долази — пун одушевљења за рат; пева песме, у којима ис- стина има „En avant, citoyens!“ (Напред грађани) и „Aux armes!“ (На оружје) али је мисао у тим песмама правцем противна идеји овој, кад оно певаху „Марсељузу“. Поред одушевљења, што у Францеској влада, долази још сагласност између цара, камаре и кажу читаве земље. „Званични Журнал“ констату- јући то, помиње, како се Францеска звала умерити 1866 године, када није подигла рас- прну због прашког мира и због пруског безо- бразног уништавања независности југо-немач- ких држава. А да још већма распали свет, исти лист напомиње умерено потраживање фран- цуске у питању Холенцоленске кандидатуре, и гордо прекидање даљих преговора од стране Пруске; напомиње то као увреду народу фран- цуском нанесену, те завршује: „Француска од Бога и своје добре среће очекује победу ствари своје.“ — Једном речи: Француска је пуна воље за рат, што ће га водити не про- тив Немачке и немачког народа, него само против Прусије, то зато и иште неутралност од осталих Немаца, заверавајући им се, да им неће ни једну стопу земље одузети.

Међутим Немачка и народ у њој, као канда неће да верује тој свечаној речи На- полеона III., — можда се сећа свете заклет- ве његове, што ју је као председник репу- блике дао своје народу а као цар ногом по- газио, — него је, колико се чује, још већма одушевљена за бој него и Француска. Поло- жај Прусије као изазване, па онда као немач- ке земље привлачи без сваке сумње симпатију своје сабраће себи. Код неких се та симпатија

изјављује брже, као н. пр. код Баварске, која је прејуче одушевљено дочекала кронпринца пруског, давајући од себе знаке почаста и де- монстрирајући против Францеске. Тог истог дана, кад је краљ Баварски примио кронприн- ца пруског, упутила је баварска влада свога посланика у Берлин, да изјави Бизмарку, да је баварска влада на основу савезнички уго- вора ступила у рат против Францеске; као што се збиља баварски посланик и кренуо већ из Париза. Остале немачке државе, без сум- ње ће пристати уз Прусију активно; па ако се владе појединих држава устежу, гониће их народ, да се изјаве против Францеске а уз Пруску, јер по свима вестима је немачки на- род баш киван на Францеза, сећајући се како му је већ неколико пута прелазило његову све- ту реку Рајну. „Само преко наших лешина ућиће нам Францез у нашу земљу!“ вели јед- ан клерикалан лист.

По свему дакле борба ће бити страшна, све и ако се ограничи на Францеску и Пруску — односно Немачку. —

Положај Австро-Угарске према упо- четом рату најзанимљивији је од свију других држава. Колико се досад дознаје, мисли зајед- ничка влада наша држати се неутралности и то потпуно неутралности, само ће један услов истакнути: да се трећа сила неумеша, а та трећа сила особито не сме бити Русија. Ту своју неутралност мисли наша „сважна“ влада тачно чувати, што неће ни мигом једним по- казати се пријатељска или непријатељска према једној или другој страни, пажљиво ће се свега клонити, што би се и издалека могло узети као неко спремање, те је тога ради обуста- вила и уобичајене годишње маршманевре. Бечки владини лист наглашују ту своју неутрал- ност најмиренијим лицем, али су им погледи једино на Руса управљени. И новинарство мађ. — немачко у нашој земљи је за неутралност, само их има који желе потпуно, а неги који желе наоружају, неки опет безусловну. Тако н. пр. вели „Хон“: — Ако хоћемо да бу- дедмо неутрални, онда не смемо рећи: Чим се придружи Русија Пруској, и ми ћемо ићи против Руса; јер строга неутралност је то, кад ми тек онда узмемо оружје у руке, кад нам ко нападне на нашу границу. Наша ло- зинка је самообрана, те тако можемо до- пустити савез између Прусије и Русије, што би ваљало само данас опомене, да будемо паж- ливи, будни па и да се оружамо, али савез тај не сме нам бити повод, да фактично ступи- мо у бој изван наших граница и против на- ших интереса, само да другоме помажемо.“ —

Наша влада и мађ.-немачки листови у У- гарској — а по овој прилици и већина сабора угарског уверава се, да тумачи израв јавног мњења у Угарској — међутим бечки листови држе, да им је вужно сетити се, да има у њих- овој половини Австрије и таквих народа, који можда немисле тако, као и они, те позивају особито Чехе, да забораве на оно, што је било, па да се сада у времену опште опасности осе- ћају, као прави Австријанци. И Чеси се одазваху на тај позив. „Политика“ им рече: „Немамо времена, да се о унутрашњим ства- рима сада разговарамо.“ „Покрок“ им рече: „Само постоје љуби батину, којом га тучеш.“ — „Народни листи“ им веде: „Чеси се добро сећају, шта су добили од Австрије, па ће према томе без обзира радити.“ —

Баш као канда слушамо мађарске глас пре Краљевграда.

Што се осталих европских сила и држава тиче, ту се готово свугде напомиње неутралност, само што их има, који би се радо користили неутралношћу својом, који би је радо тако рећи продали по какву добру цену. Противници Русије пребацију јој, да пут Горчаковљев у Берлин, Париз, (а очекују га и у Бечу) има на себи печат шпекулације дипломатске. „Лукав је Рус“ воли неки лист „па зна, да је добро у мутноме ловити. Сачувај Боже, да му испадне за руком да ишпекудише себи оно, што жели, — уплив на исток, — то би била несрећа по Јевропу!“ — Да се Русији никако не види боја у овој размирици, то стоји; јер се у руским листовима чак и Француска потпомаже, а у неким се Прусији похваљује. Међор има их, који кад чују име Горчаковљева одмах помисле на сеобу турску и последице њене, а то је оно страшило, што их плаши и у сну. —

Има неких листова, који нашој влади про- поручују, да пазе шта се мисли и ради код источних народа, јер веде: враг не спава. Па се збиља говори, да је румунско министар- ство захвалило, да је у Грчкој наступила министарска криза, и да се међу осталим на- родима агитује. Боже, ко би знао, мисле ли ти листови ту и нашу лепу Србију?

Но кад се препоручује пажња и опреза свугде, кад други гледе, да овом приликом што заслуже — говори се, да ће Италија добити Рим, јер се Францез за цену талијанског при- јатељства сели из Италије — онда ваљда и- мамо право и самим себи и својој браћи, где их год има, препоручити пажњу на догађаје, што се спремају, — јер незнамо, какве ће по- следице имати овај рат, али ако их има онаких, што су од користи по човештво, јер су можда прилика, да се робље ослободи, да се госпо- дарство стресе, онда некај Боже да будемо од оних, који ће оплакивати судбину своју, ку- кајући: Протрчи вече још једанпут! као што нам се то већ десило.

Од свугде се нагађа, да је у изгледу из- мена карте јевропске! а и српски народ је на тој јевропској карти. —

Дај Боже, да топови, што су се у Ше- венингену чули и окршај предобража код Фор- баха, што су одпочели пролевање људске крви, — кад већ мора бити — буду почетак онаког рата, што се не проклиње, него онаког, што га човечанство благосиља. —

Српски народни сабор.

XXXIII. седница 26. маја 1870. (По стенографији.) (почетак 9¹/₂ часова пре подне.)

(Продужење.)

Др. Милетић: Чл. XXIII. „сабор бира из сво- је средине одбор, који ће пазити, да се саборске одлуке како ваља извршују; надгледати и контро- лисати органе, које сабор за послове у чл. I. озна- чене постави; обављати послове, које му сабор на- ложи и приправити предлоге, за расправу саборску.“

Овај ће одбор примати и проглашавати одлуке саборске у време, кад сабор не саборише. Овај одбор има 9. чланова и то 3 свештеничког, а пет световног реда а председник му је изборни пред- седник сабора. Уједно бира сабор потребни број за- меника. Одбор је властан, да за припремање пред- лога за сабор и стручне људе о народном трошку нове и употреби.“

Ја мислим, да ми није вужно овде много раз- лагати; него ћу само укратко ово разјаснити. У овом чл. одбор предлаже, да се један одбор по- стави, који ће пазити, да се саборске одлуке из- вршују; уједно је с овим и то скочило, да он надзирава и контролише равне органе; н. пр. цркви- но-административне, школске и органе за фондове; те ће све контролисати и имаће право сваки пут загледати у њихове послове. Даље обављаће по- слове, које му сабор наложи и припремаће пред- логе за сабор; јер кад се сабор састане, док се поједини предмети спреме и на решење донесу, тим се губи много времена и чини знатан трошак. Од- бор ће тај дакле имати дужност, да те предлоге приправи; а да би то лакше учинити могао, вла- стан је позвати стручне људе, који ће му својим стручним знањем у том припомаћи. Тим ће сабор брже и лакше те ствари обавити, а по том с једне стране учиниће се мањи трошак за народ, а с друге стране и сами чланови сабора, неће много дангу- бити од својих домаћих и званичних послова; јер ако се поједини људи приме ове дужности добивши по- верење народа, не може се казати, да су може бити овде новцем наплаћени и да могу и преко времена овде седити и трошити; то не, него, они су се примили те дужности према народу и по том су обавезни, да је изврше; али при том се морају и на друге своје послове обирати. С тога је овај стални одбор вуждан, јер он ће те све послове за саборску расправу приправити. — Напоследку ре- чено је и то, да одбор извршује послове, који му се особено наложе; може се догодити, да буде какви специјални послови, који се на једанпут не могу свршити, а при том су важни; онда сабор наложи, да он то непосредно изврши; ту ће он бити непо- средни извршилац саборских одлука. Особито у са- дашњем нашем времену, где немамо уређених цен- тралних органа, то да се каже, док се ови органи, ако ји сад не уредише, не поставе, док не дође шта- тут и одредба, да одбор тај извршује те послове. —

Дакле четворо има, што овај стални одбор има извршивати: 1.) Пажња на извршење одлука. 2.) Надгледање и контролисање органа. 3.) Припре- мање предлога и 4.) Извршивање појединих по- слова. То је што се радило тог одбора тиче. — Сад дођем на број чланова тога одбора. Одбор је ми- слио, да буде девет чланова, и то, да, нит ће бити мало нит много, три од свештеничког, а пет од световног реда, неким видом увеште је одношај према целом сабору. Овде је стављено још, да предсе- дник одбора буде изборни председник сабора, јер ту ће имати и више радити, а то је за онога, који ће за то моћи времена имати, да може све обављати. Наравно, тим је лакше, ако се узме по достојанству

председник, да и он од своје стране врховну кон- тролу води над целим тим телом, — то је лакше, него кад би он сам био члан одбора и после над- зору и контроли био подложен. — Овде би се мо- гло још додати и то, да је тај одбор одговоран са- бору за све послове, који му се повере; оно се и- стина по себи разуме, али, почем су већ некоји почели трбутићи по страним новинама, како ће ту бити неки одбор, на неком неће одговоран бити, зато ја мислим, да се ово стави, јер одбор тај мора сабору одговоран бити. Ако ово нико не дода, онда ћу ја бити тако слободан да предложим, да се ово исправком понуди.

Груић: Ја предлажем овај исправак: „Сабор бира из своје средине одбор од осам чланова, три свештеничког и пет световног реда, који са патри- архом српским на челу обавља послове, које му сабор повери.“

Уједно бира сабор члановима одбора потребни број заменика.

Одбор је властан употребити стручне људе о народ. трошку, кад припрема предлоге за сабор.“

Лудачић: Са саборе! Ја имам следећи испра- вак чл. XXIII: у другој алинеји после ових речи „овај ће одбор примати“ да се дода ово: „од српских црквених општина или појединих чланова поднеске погледом на народно-морали живот и црк- вено-просветне потребе издајуће — развијања и употребљава ради — он ће проглашавати“ итд.

Сандић: Ја имам исправак, који стоји у свеи с чл. X. али који је сад на реду, па би се могао овде ставити, на крају да дође „и доносити од- луке за сазивање сабора (чл. X.)“. То мислим да се оправда, што то већ у чл. X. стоји.

Ристић: Ја бих ставио овде један исправак, само не знам да ли спада у штатут или овде. Тај би исправак гласи овако: у првој алинеји да се дода пасус иза речи „за саборску расправу“ „и који ће у своје делокругу доде остати, докле са- борска периода траје, а преко ове донде, док се нов сабор не састане и не конституира.“

Др. Касапиновић: Са саборе! У овом члану где се говори о сталном одбору не види, да је време одређено томе одбору. Ја држим, да и време треба одредити, и с тога стављам овај исправак: „Сабор бира пре свога разлага одбор на три го- дине“. При крају да се дода ова алинеја: „Одбор је за свој рад сабору одговоран.“

Груић: Ја се слажем с исправком г. др. Каса- пиновића, али држим, да би требало да се још каже: „одбор је дужан првом сабору известиће поднети.“

Председник: Имају ли господа штогод уопште речи о овом чл. XXIII? Ако нема нико, онда имају реч исправљачи.

Др. Суботић: Ја мислим, да пређемо на али- неје, па онда на дотичне исправке.

Др. Милетић чита прву алинеју.

Груић: Г. известитељ говорио је и навео разлоге о целом члану; за то они који су о целом чл. исправак свој поднели, треба да разлоге своје наведу, па онда да се пређе на алинеје.

Др. Суботић: Кад би био исправак који се на цео овај чл. односи, онда би то било умесно; али и сам исправак г. еп. Груића, односи се на поједине алинеје.

Груић: Ја предлажем, у место целог овог чл., да овај мој исправак дође. Исправак мој гласи овако: (чита га.) За што само овај исправак поднео, хоћу да нажем укратко моје разлоге. До сад су биле у први нашој овде у овој држави три власти цркве, које су у опште припоштене, не само у први, него и од државне власти; то је био синод, после апелаториум у судској струци, најпосле као неко судско и уједно административно тело, то је била конвисторија. Сад кад сабор одреди један стални одбор, који ће господи моја, као што се овде у предлогу одборском каже назвати, да се саборске одлуке као што ваља извршују, који ће контро- лисати и оне органе, који у први што раде обављати послове, које му сабор наложи и при- прављати предмете за расправу саборску, а не само то, него, који ће одлучивати, кад мора патријарх сазвати сабор и без његове одлуке, не може ни патријарх, ни кад овог неби било, најстарији епи- скоп сазвати сабора; сад дакле тај одбор биће и над патријархом и над епископима и над синодом. Ја то сматрам, господо, за једну нову владу у цркви, и то таку, која није основана ни на кано- нима, ни на повељама српским, ни на законима државним. То је неко са свим ново тело, које улази у живот наше цркве. Г. моја, то није мала промена у животу, кад се потисне на страну сва власт која је до сад постојала, и метне се једна нова, и то тава, за коју још нико не зна, шта је и каква је и које још нико не признаје, а ми хоћемо, да је уведемо у живот тако, као да она већ ту постоји. То није, ошет кажем, мала сгар потиснути из живота црквеног ове власти и увргнути у њега нешто ново, што над свима властима стоји и што се не оснива ни на канонима, ни на привилегијама нашим, ни на законима државним. То је господо моја, као што ја држим, врло опасно. Да би се та опасност могла отклонити, то би предложено, да се мој исправак прими. У колико би пак могао епи- скопат допустити, да се постави така један орган, који би имао бити нека нова влада у цркви, у толико би морао предложити, да тај одбор, коме да се и време трајања одреди, као што је г. др. Касапиновић рекао, може делави своје предузимати само под председништвом патријарха. Онда би била обезбеђена власт, која је до сад у први била; то је једно, а друго, сви ће се послови обављати

под председништвом патријарха онако, како народ жели, јер народ ће бирати, као што сте примили, и свештенике, и епископе и патријарха. — Тих чланова по мом исправку биће осам, јер девети ће бити патријарх као председник сабора, кога сабор неће бирати, него ће му додати осам чланова, који треба да се заједно бижу са свештеника и светских и треба да се метну, у равном броју и свештенике и светске и неби требало правити разлике у избору, јер сте свештенике изједначили са световњацима у свему. Али ја одустајем и од тога захтевања и пристајем на то, да буду у одбору том три свештеника и пет световних лица, дакле да буду свештеници у мањини, т. ј. њих да буде заједно с патријархом четворица а световних петорица; и тако ту неби било никакве опасности, да ће се под председништвом патријарха друго што учинити, него оно, што одбор тај усхте. Иначе, ако се ово не приими и ако би тај одбор радио по своје под председништвом изборног председништва као што се овде у одборском предлогу каже, онда се по себи разуме, да би патријарх дошао у такво стање, и добио би може бити често прилике, да не може чинити, што одбор хоће. Одбору може пасти на памет на пример да сазове сабор на ову ил' на ону цел; патријарх, који по одлуци тој мора сабор сазвати, увидиће да сабору места нема, па неће хтети или неће моћи по свом положају то учинити. Шта отуд сљедеће? Сљедеће то, да изборни председник сам сазове и отвори сабор, а отуд се може породити раздор, свађе, неспоразумље, и Бог сам зна каквих ту још последица може бити; а ја бих желео, да се то све отклони, особито што се тиче одлуке сазивања сабора. Најбоље ће бити господо, нека патријарх председава; тим ћемо отклонити све невоље, које би могле из тог одбора изаћи. — Господо, овде се каже даље, да тај одбор има приправити предлоге за расправу саборску; и ово исто намушке да коме одбору буде председник патријарх сам. Ако би био председник изборни председник овом одбору, онда оно што се буде припремало, може се другом сабору и предати не предати, јер може се догодити, да ни један члан тог одбора, па ни сам председник не буде изабран на идући сабор за посланика; но ће онда, те предлоге предати сабору бранити и заступати на сабору? Кад се томе одбору већ даје, да спрема те предлоге, онда му се некако већ даје и то, да може и мора заступати и бранити те предлоге на сабору. Кад је патријарх-митрополит на челу тог одбора, онда ма не био ни један од чланова одбора изабран, он има предлоге те предложити сабору заступати и бранити их. — Што се тиче стручних људи у одборском предлогу стоји да је одбор властан позвати и употребити их. Ја сам изоставио „позвати“ јер мислим, да се то по себи разуме, кад је властан одбор употребити стручне људе, он их мора и позвати. Зато мислим, да је то у мом исправку боље стављено. — Тако ја држим, господо, да сам поставио мој исправак на онај темељ, на ком треба да стоји овај чланак, — и ја га препоручујем, да га примите и да отклоните тим велику опасност, од наше народне цркве (живео!).

Секуларни: Са, саборе! Пошто је г. еп. Грујић, ову ствар тако лепо образложио и мотивирао, побужен сам и ја да као члан одбора пристанем уз предлог г. еп. Грујића, и то тим више, јер чини ми се, да ће доћи исправак, да је одбор одговоран сабору. Кад је одговоран, онда не налазим никакве сумње, никакве бојазни, зашто неби наш првосвештеник у одбору том председавао. Из тога главног разлога већ, што ћемо долазити толико у додир с јерархијом, коју да нао, свагда хоћемо да заклонимо и да и њих умиримо, ја пристајем уз исправак г. еп. Грујића (с десне стране: живео!).

Сандић: Са, саборе! Ја сам против исправке преосвећеног г. еп. Грујића. Разлога је томе већ доста наведено, и ја их нећу понављати ни ваше стрљење морити. Обилацим хотимице и оно, што рече г. еп. о синоду, апелаторији, конзисторијама итд., јер би воарази и сувше неупријатни били, а и јер ће се исте власти и онако данас сутра својим путем преустројити и уредити. Али једно не могу ипак прећутати. Ја одбијам то, да је ово „нова влада“, која није основана ни на канонима, ни на привилегијама, ни на државним законима, као што мало час рече високопреосвећени. Шта и како ја о канонима мислим, шта ли о државним законима, рекао сам већ; али могао бих аналогично доказати, да се ова инштитуција баш оснива на привилегијама. Немам, истина, привилегија при руци, те не могу конкретсати, али није их имао ни г. епископ, над их је спомињао. Разаберите само, господо моја, за онај наус: *propria facultate, propria magistratu* и тима подобне. Зато ја и велим, да није ово нова влада, већ само у неку руку васпоставља се на темељу народног права и оцтанка, а то је, мислим, над свим канонима итд. Ја с моје стране честитам одбору, што је ову инштитуцију увео у предлог. У оваким бар стварима, осигуравамо ми својом аутономијом суверенство народа, закључивши, да сабор расправља народне ствари, да располаже народним приходима, да уређује дијецезе итд. А народ има на то права и с друга гледане. Пристајете, да смо сви црква бога живог, и да разлике нема међу нама; над смо сви и у ову руку једнаки, онда и по томе и право права овакоу инштитуцију застави. Ако ми Срби и у овом први напред појемо, неће нам бити на срамоту, него баш на част и славу. Речено је даље: кад патријарх пристане, да се сабор сазове. Ја сам баш за то и поднео исправак, да одбор о сазивању решава. Запитано је: ко ће решавати, ако одбору време истече? Ја држим, да ће функција одбора дотле трајати, док се нов одбор не изабере. Свим овим, што доведе говорах, хтедох напоаметку то извести: да најве само, што нема никакве опасности од овог чланка или од ове установе, него ће се баш тим уклонити опасности. А гаранција вам је и то, што се одбор саставља из обавда чина, на које ја иначе, никако не бих пристао, али ради слоге пристају и сам, јер се ово у неку руку оснива на привилегијама већ двојном председништвом. Овом двојношћу у одбору уклониће се раздор, свађе и неслога — жив је бог убои! Ја ћу дакле гласати за предлог одборски.

Милутиновић прота: Са, сабор. Ја мислим да је исправак г. епископа сасвим прости наравн. Одбор, кога мисли сл. сабор одредити ништа друго није нити може бити него сабор у малом; он треба да изгледа тако као што сабор овај изгледа; сви фактори треба да буду у њему заступљени као и

овде. Ми видимо да је овде епископ заступљен на тако мора и тамо у одбору бити. Дакле ја мислим господо моја да и епископ буде у том одбору заступљен, и тако ја другаче немогу бити уз исправак г. епископа него и да епископ буде заступљен у том одбору.

Грујић: Са, сабор! И ја прихваћам исправак г. еп. напредког уз додатан г. др. Касаниновића у ком вели да је одбор одговоран сабору. Ја се слажем са г. еп. Грујићем који каже да ова инштитуција није основана на привилегијама нити на закону нити на обичајима; и ја кажем то, али одговарам ту да је ово утемељено на потреби народа која је тако неодољива да је задовољити морамо. Ником неби рад пребацити али ипак морам казати да се много пута закон преобергана; и тако велим да је ово по потреби постало. Што је г. Сандић рекао да то није нова влада, ја сл. сабор држим да је ово заиста нова влада; бар до данас код нас није постојао никакав одбор који би контролисао све што у цркви и просвети бива. — Са, саборе! Огромна је и важан задатак тог одбора и ја га недржим онако као какву просту контролу која пави како дотични органи своје дужности извршују; него ово је таково тело које у свима спорним питањима управо може служити као савет самом патријарху који седи на престоу цркве наше. Ја држим сл. сабор да тај одбор треба да буде наслон на који ће се патријарх према влади наслонити моћи; јер ће од тог одбора моћи ушутство добити како да се влада према влади; јер он може казати: немогу министре јер одбор ми тај то налаже. — Тако сл. сабор, ја сматрам да је тај одбор нова влада у цркви и то така која је неопходно потребна за нас у сваком погледу. — Са, сабор ја нећу аргументирати кад је 3 од свешт. а 5 од световних у одбор предложено, зашто и од архјереја неби један у тај одбор одређен био. Ја држим господо моја да апот учинили неби, ми би власт митрополита и патријарха — као што је јуче г. еп. Кенгелац рекао на нулу свели, да он игра субалтерну улогу; то зато велим што сам предпоставио делокруг тога одбора што има чинити и што му тај чланак прописује, стог сам за исправак г. еп. Грујића и исправак г. др. Касаниновића (с десне: живео!).

Беговић: Са, сабор! О овој је ствари Грујић лепо говорио, али то што подиже исправак г. Грујића немогу усвојити. Ја се управо морам чудити слободоумљу г. еп. Грујића који је рекао да ће патријарх бранити предлоге одборске. Ја ово немогу потписати. Ми смо јуче имали реч о председништву, о патријарху, где сам потпуно убеђен био да се наш патријарх неможе последним редом везати; а то се исправком г. еп. Грујића сасвим порушава, и да је г. еп. Кенгелац овде, он би казао да је овде патријарх већма него на нулу сведен кад се предаже да он председава у одбору. Ја доуштам да г. еп. Грујић о тој ствари више разуме, само кажем да што неразумем, да то примити немогу. А што је г. Грујић рекао, да је то врло потребно, то стоји. Ако тога у привилегијама нема, или је повикао из наше аутономије, па како је нама аутономија нова тако је и овај орган нов; и заиста господо овај одбор ако небуде другаче, он ће потиснути све три постојеће власти; али не на нулу, што сам нерадо чуо овде, него из њиховог покоја, те да врше своје дужности, као да нема тужаба од народа. Ако пак буду своју дужност извршивали као што треба онда неће бити тога потискивања. А је ли то ново у хришћанској цркви, као што је г. еп. навео врло опасно и као што је завршио да треба одклонити ту опасност од цркве и од народа? Ја г. моја можда би се могао над и препастити, али невидим овде опасности ни за цркву ни за народ. Што тога нема код протестанства и католичанства то се нас не тиче; — ја гледам на нашу цркву. Ја знам да је у православној цркви у прва времена био орган који је управљао с материјалним пословима у цркви. Па и под патријархом васеленским био је одбор не из 9 него из 12 чланова, који се бринуо за послове, и то баш онда кад су патријарси више бивали имати морали о духовствима. А и сам Иван Грозни рекао је: сејте ви семе духовно, а оставите другима нека ору и шеницу сеју. Ово господо моја дакле није опасност, ми нисмо овде сами, ја обилам кажем да ја непавам да ли се о нама штогод наше; али их новине пештанске често гледају (с десне: на ствар!). Ако ово није о ствари онда ове је ствар: Ако ми из наше средине успрокос духу наше цркве кажемо да правимо опасне инштитуције, особито кад се то чује из уста г. епископа кога ми искрено поштујемо, онда нераво Мађари ће то нотирати, они ће нам то узимати на целиду, а ја не желим да дођемо у сукоб с икаквом владом, а најмање с државном владом. Зато би се усудио г. еп. Грујића замолити да не доноси оване ствари на сабор (Грујић: ниједан члан нема право другог опомињати! Гласови: пословник!) Ја г. моја невидим никакве опасности, никакве штете по наш народ и по нашу цркву, ако се ова уставова уведе, и ја рефлектуюћи на дух наше цркве и нашег народа гласају за редакцију уз исправке, који се с њом слажу и који ћу допунују.

Др. Суботић: Господо моја, ја морам почети баш овде, где је г. еп. предговорник свршио. Он је споменуо, да је са стране преосвећеног г. епископа напредко речено, да је ова инштитуција била опасна по нас. Овај изражај господо моја, не може и не треба да остане без приметбе. Око чега се врше ова инштитуција? Ова је инштитуција поставила одлуком саборском. Лежи ли ту каква опасност за нашу цркву, за народ и владу? Ја држим, да нико од нас не жели, да се оне одлуке, против којих влада никаква приговора не учини, изведу онако, како то сабор одлучи, а влада не може имати ништа против онога, што сабор у свом делокругу као потребно и корисно нађе и закључи. У овом одбору опасности не може бити ни за нас, ни за владу. Овај одбор имао би контролисати органе; али које? оне, које је сабор у чл. I. означио. Делокруг ће се његов означити својим законитим путем. Кад ми поставим орган један, који ће контролисати све органе, да извршују своје дужности, питам ја: може ли лежати у том каква опасност за нас и за владу, напар и други ко, осим патријарха, председник био? Ја држим, да не може. Овај одбор имаће господо моја задатак, да извршује послове, које му сабор наложи. Може ли ту бити опасности? Не може; јер ако би лежала опасност, не би лежала у одбору, него у сабору, који му то налаже. Најпосле овај одбор имаће задатак да препоручи предлоге за сабор. Мож ли ту бити опасно-

сти? Не може. Та сабор ће претрести одборске предлоге и усвојиће оно, што има разлога, а тиме је свака опасност искључена. Ја држим, да о опасности не само не може бити речи, него као што је г. предговорник рекао, не би требало да о том ни овде ни у ком органу буде речи (тако је!). Кад сам ово овако растумачио, онда да пређем на друге разлоге. — Почеху код г. Грујића. Он каже, да би врло опортно било патријарха поставити председником оног одбора за то, да он може после казати влади: ја не могу то учинити, јер одбор неће. Питам ја, шта је опортније: је ли то кад патријарх каже, ја немам у одбору никаква утицаја, па не могу, — или кад стоји одбор на челу, па му влада каже: не сазивај га, или владај у њему? Ја држим, да је оно прво целесходније, него да припоравимо, да против закључка одбора ради, или да све силе употребимо, да се што у одбору и не закључи. — С друге стране је г. Грујић казао, да би с овом инштитуцијом патријархову власт уиштити онако, као што је г. еп. вршачки неки дан рекао. Господо моја, ни ја нисам за то, да се достојанство патријарха на ништа свде; него ја сам први међу онима, који би се борио против тога. Али питам: хоће ли то последица бити ове инштитуције? Ја морам опет доћи на делокруг овог одбора. Овај одбор надгледаће, да ли се саборски закључци онако извршују како је то сабор одредио. Је ли то био до сад задатак патријарха? Није. Кад до сад није био, онда му не узимамо што је имао. С те стране дакле, нити се његова власт, нити делокруг умањавана. Овај одбор имаће задатак, да контролисао деловање органа, које сабор одређује. Је ли то до сад спадало у делокруг патријарха? Није господо моја. Тим дакле опет не умањавана се достојанство, нити власт његова. Даље, одбор ће тај имати предлоге приправити за саборску расправу. Је ли то до сад спадало у делокруг патријарха? Није. Кад није тамо спадало, не узима му се ништа и не може се рећи, да му је власт одузета. Најпосле, одбор ће извршити оно, што му се наложи, да изврши. Што му се наложи, то ће му се наложити с пристојањем самог патријарха, који је еминентан члан сабора; и по томе, ништа му се не одузима. Ја дакле са своју страна свјар гледећи, држим, да ми, нити у власт, нити у делокруг, нити у достојанство патријарха дарамо; јер ово, што ће у делокруг одбора спадавати, није патријарх ни пре тога имао. Тако мислим, да приговор г. Грујића с ове стране показује као да нема темеља ни разлога у самом садржају овог чланка. — Што се тиче преосвећеног г. еп. Пакрачког, он је навео казати, да ми постављамо нову власт, која ће бити над синодом, над апелаторијом и над конзисторијама. Овај одбор није ништа друго, него представник самог сабора: а сабор је и до сад постојао, и ником није на памет пало, да каже, да поред сабора може постојати синод, апелаторија и конзисторије. Овај одбор репрезентант сабора донде, док сабор сам не саборише. Овај одбор није есекутивни орган, него је само представник сабора, и долази у додир са есекутивним и другим органима у толико, у колико их позива, да чине, што по дужности својој чинити имају, иначе, да ће сабору казати; али и ту чини само оно, што му сабор налаже. Ту приговор дакле не лежи у конституцији овој, него се тиче самог сабора. Нека постоји овај одбор господо моја: хоће ли синод бити ускраћен? Неће, он ће постојати као и до сад, апелаторијум и конзисторијум имаће тај исти делокруг као и до сад. Ово је орган, који, ако је и власт, неускраћује другим органима ништа, јер им ништа неодољива. Дакле тај приговор неможе се уважити, јер нема разлога. — Али господо моја, важан је овај приговор, да се ово ни на канонима, ни на привилегијама ни на законима државним не оснива. Овде ми се мора заштити, да ли се докоста ова инштитуција противи привилегијама, канонима и државним законима? Јер, што се непротиви привилегијама, канонима и законима: може се увести, ако потребно то са собом донесе, шта више, ако треба то ште, мора се тој потреби одговорити. Али с оне стране, с које се наведе привилегије, канони и закони, није се ни један од истих канона, закона и привилегија навело, које би гласило против ове инштитуције. Ја са своје стране налазим, да овој инштитуцији баш има темеља и у привилегијама и у законима; о канонима већу говорити, јер ми смо казали, да се канони тичу оне стране нашег духовног живота, коју нећемо у наш делокруг да уведемо; а ону страну, која спада у овај круг, да се може и по потреби и нужди променити, јер нужда и закон мења. Шта је у нашим привилегијама, што би било противно овој установи? Ништа. Али у привилегијама стоји, да ми имамо право послове своје отирањати; а то садржи у себи и то, да можемо органе постављати, који ће надгледају, да се ти послови како ваља извршују. Или ако нема у привилегијама о том спомена, били господо моја били за то, да се најпре од владе иште, да она то потврди, пошто тога у привилегијама нема? Не, јер имамо ми господо моја у привилегијама народну аутономију, и можемо све послове радити, који нам по тој аутономији припадају; а закон од 1769. год., који нам потврђује сва она права, која по привилегијама имамо, како тај закон говори за нас, тако и чланак закона од 1868 год. који нам ујачава аутономију и све, што је спојено с извршењем те аутономије. Ја дакле с моје стране не могу видети, како би се могао тај приговор сматрати, да се овај орган не оснива на привилегијама, ни канонима, ни законима. Ни канони, ни привилегије, ни закони државни нису против њега; потреба је ту, а ми по привилегијама и законима и канонима имамо право наше установе доносити. Ја с моје стране дакле основ тога приговора увидети не могу. — Приговори даље од високопреосвећеног г. еп. донесени: да ће доћи прилика, кад патријарх неће моћи сазвати сабор, а одбор ће закључити да сазове, говори баш против њега, а за нас; јер метнимо, да није патријарх председник одбора: одбор ће имати по потреби закључити, да ли да се сабор сазове или не. Патријарх ће одговорити да не може. То није добро. Али метнимо случај, да је патријарх председник одбора: хоће ли онда патријарх сазвати сабор, ако већина одбора то закључи? Ако он неће да се сабор сазове? Неће. (Гласови: мора!) Ако мора, онда мора и кад није одборски председник. Кад је он у одбору, па држи, да не може, да сазове сабор, онда закључак њега веже толико у једном случају, колико у другом, и сабор ће се сазвати; али не стоји то, да би се овим инштитутом ова тешкоћа

уклонила. Али метнимо, да патријарх као председник одбора неће да сазове сабор, онда имамо другачиј тешкоћа; јер од њега зависи сазивање сабора; он може одложити сазивање дотле, док је његова воља. Хоћете ли опет да се патријарх доведе у такви положај, да се против њега одлука доноси? Ја мислим господо, ако одбор усхте, да закључак и сазивање сабора донесе, да ако патријарх буде против тога, он ће као председник одбора разрешити седницу, па ето нове тешкоће. И тако држим, да сам доказао, да овај приговор г. епископа иде више против њега, него против предлога одборског, јер ако се његов предлог уважи, онда уместо једне тешкоће, добићемо још две, три друге. Али ово је најглавније: ако остане одборска редакција, онда у случају, ако патријарх не може сабор сазвати, сазваће га изабрани председник; а ако председник одбора буде патријарх, онда сабор нико сазвати не може. — Даље казао је преосв. г. еп. да одбор не може дуго трајати, него сабор; то је истина. Јер како истече овај рок, престају и мандати. И онда г. еп. каже, ко ће донети предлоге тога одбора? Он каже: патријарх. Но тога ради није нужно, да патријарх правимо председником одбора; јер што одбор буде радио, то ће сабор изискати, и мораће се поднети; ако не буде одбора, биће архива саборска. Ако би се одредило, да се председнику по достојанству ти предлози предаду, он ће их изнети и онда, ако не буде председник одбора. Ипак ми и други одбора, који предлоге донесу, па се не могу свршити, док саборски мандат постоји; па шта бива? Бива то, да нови сабор употребити оно, што је стари одбор радио и тим ће каналом одборски елаборат доћи на сабор. — Г. прота Милутиновић желео је, да буду епископи заступљени у том одбору, јер каже, одбор треба да је обљак сабор. Ја држим, да то код ниједног сабора не бива. У осталом, ни епископ није искључен, почем се у предлогу одборском каже, да буду три члана свештенства у том одбору. — С овим сам одговорио на приметбе, које су с друге стране против предлога одборског учињене. Сад ћу моје намере, који војују за ову редакцију, да искажем. Господо моја, ми немамо ништа; ми смо тако несрећни били, да толико времена својих сабора нисмо имали; па није ни чудо, што ништа немамо. Питам ја: је ли нужно, да се саборски закључци извршују? Јест, јер колико год смо имали сабора, закључци њихови нису извршени. Дакле прека је нужда, да створимо орган, који ће за тим ићи, да се саборски закључци, као што треба, извршују; а то само може бити одбор, који се изашће, и који је сабору погодан. Рећи ће господа нека: како ће бити погодан, кад на ступи нов сабор? Али сабор ће три године трајати; одбор је погодан, кад дође као члан сабора. Али метнимо, да дође нов сабор, на настали своје деловање. Узмите, колика је санкција само морално осуђење у одбору, па ћете увидети, да се ником неће хтети повући на себе, тим нећемо осуђење и можда клетву народа постићи.

Кад није било оваког одбора, питам вас, јесу ли закључци саборски бивали онако извршени, да никаква приговора не може бити? Нису. А заиста нису. Јер није било органа онога, који административним органима неби кроз прсте гледао (др. Милетић: Ту лежи). Административни органи су највише с органима у дојацију. Монастирске рачунице конзисторија има прегледати а апелаторија ревизирају; ту свуда лежи дотцај, који лако може довести оно стање, да се све неизнесе на свет из раних узроек, а поглавито, да достојанство дотичних неби погазило. Али онај одбор који мора одговарати, тај мора све оно изнети што види, да се неслаже са законом и редом, који закон прописује. Таки орган желимо ми основати, и он је нуждан и потребан и ја не видим разлога, за што да га нестворимо. Ако је то противно појединим органима, онда је то разлог, да га установимо (тако је). — Код других народа, кад се сабор састане, већ су сви предмети спрењени за расправу; а код нас тога до сад још није било, али за то нас је стало много труда и времена, док се овде све спрењити и расправљати морало. Неби ли прана благодет и највећа потреба била, да таки орган створимо, који ће све те предмете спрењити; јер поједини људи, нити имају право, ни позива да то чине, нити знаду околности, које би при приправљању своју предмету у обзир узети морали. А ако дође време, да други орган будемо имали, онда цео овај одбор престаје, неће нико за њим заплакати; али дотле, док немамо органа, који ће надгледају, да се закључци саборски извршују, дотле нм је ово као жора леба нужно и не знам, како би могао ко устати против овога. — Г. еп. Грујић слаже се такођер с тим, да се таки орган створи саме му он други делокруг даје. Али, ако хоћемо, да потребе одговори, онда му морамо дати онаки делокруг, како ћемо оно, што желимо, заиста постићи. — Сад долазим господо моја на председника. Зашто одбор није патријарха за председника сталног одбора предложено? Прво зато, да му дамо закон, за који се може зволонити и на праша вишој власти. Ми смо ради, да у њему посредника између владе и народа добијемо; ми хоћемо да га зволонимо, да у њему посредника увек имамо. Друго, патријарх је председник синода апелаторије и конзисторије, патријарх је дакле ушлетен у администрацију разних органа. Дакле господо моја, ми смо хтели да га оставимо на свом месту, да ради по својој вољи, без одлуке одбора, да ради независно како мисли да је најбоље; али да ту стоји један орган који ће му казати: овако закон гласи, и ми вас чинимо поворним, да овако чините, јер ћемо иначе сабору јавити. Даље господо моја, ми држимо, да се сабор, ако хоће имати одрешене руке, може састати кад хоће, кад је нужно и потребно. Ако буде други председник а не патријарх, тај председник зависиће од воље тела; а у другом случају, ако патријарх буде председник, онда ће тело зависити од воље председника (др. Милетић: тако је!). У том случају би пак много пута могло бити сукоба између председника и сабра; а би ли се тим достојанство патријарха узвисило? Ја држим да не би. — Из ових разлога господо моја, видите, да одбор има само чисту намеру, да створи орган, који је сходан и удеан за своју службу, и да је увео на ум и то да ће тај орган за своју радњу сабору одговоран бити. Међутим, ако се нађе што боље за народ и удесније за пословање, одбор ће

то радо пригрити. — Што се других исправака тиче, ти су сви у смислу овога члана поднесени. Ја с моје стране препоручујем предлог одборски. (живео!) (Свршиће се.)

З а п и с н и ц и.

LXI. седница 7. јула 1870.

Бележник: др. Бр. Стевановић.

Њ. Преузв. отварајући седницу позове перовођу да прочита записник прошле седнице.

Перовођа др. Н. Максимовић чита записних 60, седнице. Одоставера се.

Њ. преузв. јавља, да је посланику Луки Дожудићу дозвољила допуст на 48 сахата почињући од 10. јула. Узима се до знања.

Њ. преузв. јавља, да је патронат гимназије карловачке од сабора зависане податке брени мани управо на гимназијски одбор. Узима се до знања.

Посланик Коларовић подноси молбу православно општине сурдучке, да би дотација тамошњих свештеника и у напред по рескрипту од 10. авг. 1868. остала. Издаје се дотац одбору.

Посланик Н. Славнић подноси молбу српске црквене општине загребачке, да се тамошњој општини дозволи право, да своје пароху плату неодвисно определи. Издаје се дотац одбору.

Прота Бранковић ставља предлог: да ол. сабор изволи „Школском Листу“ одредити новчану припомаћ од годишњих 300 фор. а. вр. из клиријалног фонда и то само на две године. Издаје се школском одбору.

Известилац гимназијалног одбора др. Ђ. Натопшевић подноси предлоге одборске о дотацији гимназије новосадске и карловачке.

Др. Ј. Суботић предлаже, да се ови преднови записне прогласе и одма на дневни ред ставе.

Др. Свет. Милетић предлаже, да се за данас на дневни ред стави само онај део предлога, да сабор репрезентацијом потпомогне молбеницу патроната гимназије новосадске ради државне помоћи, а остали предлози гимн. одбора, да се тек после предлога о дотацији свештенства на дневни ред ставе. Предлог др. Свет. Милетића прима се већином гласова.

Известилац финан. одбора Јов. Груборовић подноси предлоге, да се посланику Мих. Ристићу, и заменику дотаника Ј. Поповићу Младену Михајловићу заискани допуст не дозволи, већ да се како посланици Ристић и Јов. Поповић, тако и посланици Медаковић и Манојловић, којима је рок допушта истекао, на сабор позову. — Предлог финансијалног одбора прима се.

Известилац финансијалног одбора Груборовић подноси предлог одборски о накнади путних трошкова за српске нар. посланике. — Ставља се одма на дневни ред.

Перовођа др. Н. Максимовић чита 1. тачку одборског предлога:

„Што се накнаде путних миљарних трошкова тиче, предлаже финансијални одбор, да се долазак на овај сабор и одлазак с њега по садашњем обичају од једне миље 1 фор. и до 10 миља једна дневница рачуна. — Прима се.

Перовођа др. Н. Максимовић чита 2. тачку одб. предлога:

„За будуће да се имају употребити железнице и пароброди, кад се њима путовање прекраћује, и да се како трошак путовања суви тако и железницом и паробродом својим начином изкаже. — Прима се с том допуном, да се на железницама рачунати друга, а на пароброду прва класа.

Перовођа др. Н. Максимовић чита 3. тачку одб. предлога:

„Да се путни трошкови у сваком случају посланику рачунају од места његовог сталног пребивања или од места, у ком се пре избора дуже времена бавећи се налазио.

Др. Милетић предлаже, да се путни трошкови рачунају од места становања, ако је ово месту саборском ближе но изборно место, или ако у изборном ореду лежи, а иначе од изборног места. — Предлог др. Милетића прима се.

Др. Милетић предлаже у смислу закључка у данашњој седници донесеног, да се по предлогу гимназијалног одбора потпомогне молба патроната гимназије новосадске ради државне помоћи, а уједно предлаже, да се састављање те представке повери гимназијском одбору. — Прима се.

Затим се на позив њ. преузв. пређе на продужене дебате о предлогу посланика Бранковића, да ли ће и надаље постојати системизовани помоћници.

После подуже дебате њ. преузв. суспендује седницу на 5 минута. По истеку овога рока продужи се седница и њ. преузв. стави на гласање питање, да ли ће се и у будуће институција системизованих помоћника у начелу задржати? — Већином гласова задржава се у начелу институција системизованих помоћника.

За тим се претвори седница у конференцију ради означавања лица, која ће предузимати инвентирање манастира.

После једног сахата продужи се јавна сед-

ница и пошто неби довољна броја посланика, то њ. преузв. заказа идућу седницу за 7. јули т. г. у 8 сахата пре подне, и тиме затвори седницу у 1 и по сахата после подне.

LXII. седница 8. јула 1870.

Перовођа: др. Св. Касапиновић.

Њ. преузв. отварајући у 8 и по часова пре подне седницу, позове перовођу, да прочита записник прошле седнице.

Перовођа др. Бранко Стевановић чита записник прошле седнице. — Записник послед. седнице одоставера се.

Њ. преузв. подноси телеграм посланика Исака Медаковића, којим моли, да му се ради болести његовог родитеља дозволи отпуст још на 14 дана. — Искани отпуст дозвољава се.

Њ. преузв. подноси изјаву правосл. црквеног одбора у Жабљу, у којој се сабору за дојаконски рад и њ. преузв. као председнику поверење изјављује. — Узима се на повољно знање.

Њ. преузв. подноси молбеницу општине комоговинске, у којој се моли, да се општинска школа, која је од 1. апр. о. г. затворена, што пре отвори. — Да се преда петици. одбору.

Др. Ст. Павловић подноси молбеницу општине десчанске, којом моли, да се жупанијски школски надзорник Јован Међеји упути, да не претвара силом наше верозаконске школе у комуналне. — Да се преда школском одбору с тим упутством, да о овом предмету свој извештај што пре сабору поднесе.

Др. Ст. Павловић подноси молбеницу Лавара Нонића пароха у Т. Кањижи, који моли, да му се остави стара штала, пошто иначе не може на крај изаћи, а нема изгледа, да ће му се парохуја редуковати. — Да се преда дотац одбору.

Ник. Славнић подноси изјаву срп. привос. општине у Карловцу, у којој се сабору за дојаконски рад поверење изриче: — Узима се на повољно знање.

Др. Натопшевић подноси следеће предлоге:

1) Да ол. сабор изволи закључити, да се сваке године у своје време пошљу у Клостернајбург на практични течај о воћарству и виноградарству, што се даје за учитеље, по тројица наших учитеља, који су том одати,

и под тим условом, да о повратку покажу сведочење, да су тај течај слушали и испите положили,

и да им се у то име даде новчана помоћ од 1 и по или 2 фор. на дан, осим путна трошка и набаву најужвјних књига и апарата. — Да се преда школском одбору.

2) Да ол. сабор изволи закључити, да се сваке године у своје време пошљу у Горницу или на другу школу на практични течај о свиловодству за учитеље, по тројица наших овом одатих учитеља, са истом новчаном помоћи и истим условима као под 1). — Да се преда школском одбору.

3) Да ол. сабор изволи закључити, да се сваке године у своје време пошљу у Емерсберг, или ако би биле која и боља школа, на практични течај о челарству, што се даје за учитеље, по тројица овом одатих наших учитеља, са истом онаком новчаном помоћи са истим условима као под 1). — Да се преда школском одбору.

4) Да ол. сабор изволи закључити, да се сваке године у своје време пошљу у Беч на практични течај о ратарским знањима, што се даје за учитеље, по тројица од наших најбољих учитеља, са истом онаком новчаном помоћи и истим условима као под 1).

Уједно да ол. сабор нареди, да се народ позове на добровољне прилоге тога ради, да би се бар у сваком нашем епархијском школском округу, по једна мања ратарска школа са српским учењим језиком што пре отворити могла,

најпосле, да изволи ол. сабор закључити, да ће сваку ону од наших општина сваки можним начином и средством подпомоћи, која би оваку школу отворити хтела. — Да се преда школском одбору.

5) Да ол. сабор изволи бар једну сталну штипендију у име образовања у вртарству наредити, под истим условима и са истом онаком новчаном помоћи, као што је наређено за образовање оних 10 учитеља, те да се и за ово одмах стечај расписе. — Да се преда школском одбору.

6) Да ол. сабор изволи закључити, да се отвори стечај, и три женске у Немачку пошљу, да слушају течај на најбољој домаћинској школи,

и да им се у ово име издају иже онаке штипендије под истим условима, као што је наређено за образовање оне 10-гориче учитеља. — Да се преда школском одбору.

7) Да ол. сабор изволи наредити, да се ако има где у Угарској или у Аустрији овакових течаја о гимнастици за учитеље, ако ли не, а оно, да се у Немачку бар само једаред или дваред пошљу по тројица учитеља са истом онаком новчаном помоћи и истим условима, као под 1). — Да се преда школском одбору.

8) Да ол. сабор изволи наредити две штипендије, да се двојица учитеља, који би вољу хмали, пошљу на најбоље заводе овог реда у Немачку, и да се онде изобразе, један за учитеља слепог, а други за учитеља неме деце.

Уједно да ол. сабор одреди, да се позове наш народ на добровољне прилоге у име оснивања ова оба завода, па ако се неби дало бољих за ово куће наћи, а оно, да од напуштених манастирских кућа ол. сабор одреди једну за школу и васпиталиште слепог, а другу за школу и васпиталиште немој деци српској. — Да се преда школском одбору.

9) Да ол. сабор изволи наредити, да се овим обема нашим народним митрополитско-гимназијској у Карловцима и платоновој у Новоме Саду потребна новчана помоћ, као предујам из нар. фонда даде, те да се печатање ове обнове и установе, и да им се да одма у радњу печатање потребних књига за наше основне и друге школе. — Да се преда школском одбору.

Потом позове њ. преузв. бележника, да прочита чланове комисија, које се у смислу саборског закључка од 4. јула о. г. у манастире изаслати имају, као што их је јучерања конференција одредила.

По конференцијом одговору одређени су:

I. За ман. Крушедол, Гргетег, В. Ремену, Фосек: г.г. Др. Милетић, арх. Цветић и Сим. Крстић; а за заменика Ђ. Димитријевић. — Прима се.

II. У ман.: Јазак, Раваницу (Врњик), Опово и Бешеново: Јов. Павловић, Ст. Николајевић пар. и Коларовић. — Прима се.

III. У ман.: Шипатовца, Кувејдин и Привину Главу: проту Милутиновића, Саву Петровића и дра Рогулића. — Прима се.

IV. У ман.: Беоцин и Раковац: дра Лазу Костића, Јереја Јована Јовановића и Грчића. — Прима се.

V. У ман.: Грабовац: проту Миликшића, Мандића и Лупу. — Прима се.

VI. У ман.: Ковил и Бојани: Бож. Вуића, проту Бранковића и дра Полита, а за заменика пароха Григоријевића. — Прима се.

VII. У манастире вршачке епархије: дра Милосављевића, проту Живковића и дра Касапиновића. — Прима се.

VIII. У манастире темишварске епархије: Ђорђа Димитријевића, проту Влаовића и Петра Видака. — Прима се.

IX. У манастире пакрачке епархије: Андрију Секулића, проту Чуповића и Бошњака а за заменика Јована Груборовића. — Прима се.

X. У манастире горњо карловачке епархије: Радоша Крагуљца, проту Беговића и Н. Славнића. — Прима се.

Пошто се затим пређе на дневни ред изјаве посланици др. Милетић, прота Беговић и прота Милутиновић, да своје исправке на § 1. I. А. рескрипта од 10. авг. 1868. натраг повлаче.

Известилац ужег одбора за дотацију свештенства др. Суботић чита § 1. предлога поменутог одбора, који гласи:

„К § 2. додаје се на крају: И у оној црквеној општини, у којој само једна црква има, може по потреби службе уз приводење општине и више пароха бити.“

Пр. Беговић подноси исправак: „Да § 1. одборског предлога изостане.“ — Исправак проту Беговића усваја се.

Јер. Јован Јовановић подноси на § 3. I. А. рескрипта од 10. авг. 1868. следећи исправак:

„Где у једној општини има више пароха, онде ће један од њих, и то онај представљати местно парохиско свештенство у спољњим односајима према духовним и световним властима, кога конвисторија на то, са обзиром на способност, одреди.“

Др. Касапиновић подноси исправак посланика Ј. Јовановића следећи исправак: „Иза речи „конвисторија“ да се дода „по предлогу општине.“

Пр. Бранковић подноси следећи исправак: „К §-у 3. I. А. рескрипта од 10. авг. 1868. да се дода: „ако зато довољно способности има. Иначе представљања овај, кога конвисторија на то, по предлогу дотичне општине, са обзиром на способност определи.“ — § 3. I. А. рескрипта од 10. августа 1868. прима се.

Известилац др. Суботић чита § 2. одборског предлога, који гласи:

„К § 5. додаје се на крају: „У архијерејеве карловачкој дијецези бачкој, темишварској и вршачкој узима се за основ редукције број душа тако, да у општини, која броји до 2000 душа има бити један парох, на 3000 душа могу, а на 4000 душа имају бити два пароха, на 5000 душа могу, а на 6000 душа имају бити три пароха. На већи број душа могу се по потреби службе представити и више пароха.“

На том основу умањују се парохује у значењу под А. А.

Сви пароси у овим општинама деле једнако плату; стан има само онај, који представља парохиско свештенство.

Општине са мање од 700 душа амилурају се по правили оближњим парохујама. Ако пак узмеле самосталне парохује да чине, морају изказати, да могу пароха издржавати, и дати му стан, сесију земље у нарави или накнади и годишњу плату VI. разреда од 400 фор.

Др. Милетић подноси следећи исправак: „Да се измени прва алинеја предлога ужег одбора и да се изостави § 5. рескрипта стави онс, што је у § 5. ширег одбора.“

Да се друге алинеје предлога ужег одбора прими;

алинеја трећа ужег одбора да изостане; четврта алинеја ужег одбора да се прими.

Др. Рогулић подноси исправак: „Да се у последњој алинеји одб. предлога ове, што долази из речи „издржава“ изостави.“

Ст. Поповић подноси исправак: „Да се после свршетка четврте алинеје § 2. одб. предлога, дода као пета алинеја: „У будишкој дијецези остају без обира на број душа оне парохује, које су саборским закључком од 1865. потврђеним краљевским рескриптом од 10. авг. 1868. као самосталне парохује нормиране са новом редукцијом у значењу под А. А.“ —

Прота Беговић подноси овај исправак на § 2. одб. предлога:

„Да се изгусту све до „и вршачко“, па каже: Узима се за основ редукције број душа на уметне ово: са приврењем на местне околности у бреговитим пределима — тако до у општини.“

Прота Кукић подноси по § 5. I. А. рескрипта од 10. авг. 1878. следећи исправак: „После речи „четри“, да се дода: „Ови системизирани помоћници (капелани) у горњо карловачкој дијецези, могу када нужда и већа потреба служеће изикује — такођер и на другим местима употребљени бити.“

Прота Беговић подноси к § 2. предлога ужег одбора овај исправак:

„Системизирани помоћници ради журне потребе у служби и из приврења на предео постављају се и у следеће парохује и у осамљене епипајале:

1) Благај, 2. Слушницу, 3. Вељун, 4. Карловац, 5. Тук, 6. Бојанице, 7. Трељушњак, 8. Дубицу, 9. Утињу.“

Прота Милутиновић подноси овај исправак: „Установа највишег рескрипта § 5. у целост обдржава се и њему да се придода само последња ставка ужег одбора под §. која овако гласи: „Општине са мање од 700 душа итд.“ — После подуже дебате прима се § 2. предлога ужег одбора.“

За тим закључи њ. преузв. у 12 и по часова седницу и заказа идућу за 9. јули у 8 сати пре подне.

LXIII. Седница држана 9 јула 1870.

Перовођа Исидор Павловић.

Њ. Преузв. отварајући седницу у 8^ч, часова пре подне позове перовођу да чита записник прошле седнице.

Перовођа др. Св. Касапиновић чита записник прошле седнице. Одоставера се.

Њ. Преузв. јавља да је посланик Грчић дошао по сабор и да је услед тога заменик овог Др. Рогулић отишао са сабора. Узима се на знање.

Њ. Преузв. поднаша изјаву поверења сабору од срп. правосл. општине Вршачке. Узима се по ново на знање.

Њ. Преузв. поднаша молбу општине и парохује Св. Николајевске цркве Иршике у којој моле да би им се допустило да могу одвојено од остале две парохује свога свештеника издржавати. Има се предати дотац одбору.

Прота Беговић поднаша рекурсу Јована Верга пароха Врђиномогског против осуде конвист. горњо-карловачке од 8 априла 1870. у коме уједно моли да се наплати капелан Данил Кнежевић из сувишнога парохуја парохује Врђиномогске им из нар. фонда. Има се предати истиц. одбору.

Стеван Поповић ставља на њ. преузв. следећу интерпелацију: Учитељ Милан Јовановић на карловачкој основној српској школи пре осам дана изоставио је сина Николе Петровића карловач. грађанина ударивши му за два дана лесковим бичаљем тридесет седам удараца постепено умножавајући ту алумерну звероку казну.

На тужбу родитеља изаслата комисија, констатовала је истинитост тог факта и извидило се да поменути учитељ сву децу тог разреда, нечовечним батинањем, чулањем за косу, ћушањем да крв на уши полази, и т. непрестано злоставља.

Поводом тим и поводом што је: местни школски управитељ професор Лазар неосновано са свога звања узловољен и местна управа предава мест. немачком наставнику:

а) Из разлога што је ваша преузв. врховни патрон тих местних српских школа и одобрава од општине предложено вам учитеље, и што испите обавља протопресвитер као окруж. школски управитељ;

Слободан сам ставити на вашу преузв. следећа два питања:

а) Из разлога што је ваша преузв. врховни патрон тих местних српских школа и одобрава од општине предложено вам учитеље, и што испите обавља протопресвитер као окруж. школски управитељ;

Слободан сам ставити на вашу преузв. следећа два питања:

а) Из разлога што је ваша преузв. врховни патрон тих местних српских школа и одобрава од општине предложено вам учитеље, и што испите обавља протопресвитер као окруж. школски управитељ;

Слободан сам ставити на вашу преузв. следећа два питања:

а) Из разлога што је ваша преузв. врховни патрон тих местних српских школа и одобрава од општине предложено вам учитеље, и што испите обавља протопресвитер као окруж. школски управитељ;

Слободан сам ставити на вашу преузв. следећа два питања:

а) Из разлога што је ваша преузв. врховни патрон тих местних српских школа и одобрава од општине предложено вам учитеље, и што испите обавља протопресвитер као окруж. школски управитељ;

Слободан сам ставити на вашу преузв. следећа два питања:

а) Из разлога што је ваша преузв. врховни патрон тих местних српских школа и одобрава од општине предложено вам учитеље, и што испите обавља протопресвитер као окруж. школски управитељ;

1.) Да ли је вашој преузув. као врховном патрону карловачких основних српских школа познато горепомнута зверско поступање учитеља Милана Јовановића?

Да ли ће настојати да се исти учитељ својим законитим путем казни?

2.) Дали је вашој преузув. даље познато да је 1869 год. именовани местни школски управитељ гами. прох. Стеван Лазич, неосновано са овога звања уклоњен и управа над карловачким срп. основним школама предана местном немачком надучитељу? Да ли је вољна својим путем трудити се, да се закључна управа карловачких основних срп. школа преда местном цркв. школском одбору односно од истога постављеном органу? Н. преузув. изјављује даље на ову интерпелацију што пре одговорити.

Др. Св. Милетић поднаша предлог у погледу комисија за манастирска добра, и моли да би се овај предлог одма ставио на дневни ред. Има се одма ставити на дневни ред.

Н. преузув. позове перовођу да чита предлог посл. Дра Милетића у погледу комисија за манастирска добра.

Перовођа Др. Никола Максимовић чита I. тачку овог предлога која гласи:

1.) Да се из средине комисија за манастирска добра изашљу два члана у манастире: Крушедол, Грегег Ковљ, С. Ђурађ Ходош; два члана у манастире: Јазак, Кувеждин, Шишатовач, Првину главу, Беоци, да попишу садање стање њихови и жетве и да уз то стање оваквотне стоке, пића и други производа, као и стање касе и да о томе сабор или ако овој заседаво неби, дотичне комисије обавесте.

Кретић предлаже: да се прва комисија пошаље и у В. Ремету. Предлог уз додатак посл. Кретића прима се једногласно.

Перовођа др. Н. Максимовић чита другу тачку предлога која гласи:

2. За Н. Преузув. као админист. патријарш. и Матрош. српске уједно као и председник сабора, изда неодложно свима манастирским настојатељствима или местностима налог, да се до долазака одређених комисија неупуштају у продају производа или други ствари осим таки које би за подмиривање текућег домаћинства нуждне биле и да им тим путем саопшти како одлуку саборску о извасланству комисија и њихов задатку тако и састав комисија за дотичне манастире. Прима се једногласно.

Перовођа Др. Никола Максимовић чита III. тачку предлога која гласи:

3. За прво споменуте манастире да се изашљу г. арх. Цветић, и Ђорђе Димитријевић за друге г. Младен Коларовић и др. А. Роговић. Прима се једногласно.

Извештач школског одбора С. В. Поповић поднаша и чита извештај школског одбора о професорским и учитељским штипендијама по коме одбор предлаже да професорске штипендије између 17. компетовата следећу четворцу: Вука Бакића, народног учитеља, Јована Поповића правника, Ђорђе Звездића местног школског управитеља и Исидора Стојковића свршеног правника а за учитељску штипендију из међу 24. компетовата следећу 10. торцију Арнају Варађанина учитеља кинијског, Ђорђа Глибоског учитеља, Бечејског, Николу Грујића учитеља сомборског, Димитрију Јосића учитеља Новосадоког Јована Насташића учитеља Сентомашког, Димитрија Нешковића учитеља З-мурског, Тому Мирчу учитеља Панчевачког Алексу Рајића учитеља Вршачког, Ђорђе Теодоровића учитеља Сомборског и Јована Бакића учитеља Вршачког; притом даље одбор предлаже да се избор повери и једној нарочито изваслантисе имајућој комисији или да ова од саборског школског одбора предложена лица омастри као изабрана те да овај избор потврди.

Илидор Павловић предлаже да се од школског одбора предложена лица приме и да се овим штипендије поделе.

А. Сандић предлаже; да се квалификације овију компетовата штампају међу члановима сабора поделе и да онда сабор сам избор обави.

Др. Суботић предлаже, да се избор повери једној нарочито изваслантисе имајућој комисији које ће по учињеном избору резултат сабору до звања доставити.

Др. Световар Милетић предлаже, да се сви на овај предмет односећи се списи ставе члановима сабора на увиђење и да се овај предмет у понедељник стави на дневни ред.

Др. Полит предлаже, да сам школски одбор избор обави и да сабору на потврђење поднесе.

Пошто др. Милетић свој предлог натраг повуче приступисе после кратке дебате гласању и предлог Исидора Павловића примисе.

Затим се пређе на дневни ред т. ј. предлогу ужег одбора за измену и допуњу уредбе о редукацији и дотацији свештенства садржане у превршњем рескрипту од 10. авг. 1868 I. А. Б. и Д. и приступисе гласању на у јучерашњој седници поднесен исправак посл. протв. Кукића који гласи:

§. 5. рескрипта после речи „четири“ да се дода:

„Ови системизирани помоћници (канелани) у горњо карловачкој дијецези могу када нужди и потреба службе изискује такођер и по другим местима употребљени бити.“ Исправак овај протв. Кукића примисе.

Прота Беговић повлачи свој исправак који гласи: §. 2. предлога одборског да се дода: „системизирани помоћници ради журне потребе у служби и привреда на предео постављају се и у следеће парохије и осамљене филијале:

1. Глогој, 2. Слушницу, 3. Вељун, 4. Карловац, 5. Тук, 6. Бојанце, 7. Трешуњац, 8. Дубицу, 9. Утињу, — натраг.

Затим се приступи гласању на исправак посланика Ст. В. Поповића, који гласи: Да се после свршетка четврте алинеје §. 2. одб. предлога дода као 5. алинеја: у будимској дијецези остају без обзира на број душа оне парохије, које су саборским закључцима од г. 1865. потврђеним кр. рескриптом од 10. авг. 1868. као самосталне парохије нормиране са новом редукацијом у назначењу под А. А. Исправак Ст. В. Поповића не прима се.

Еп. Кенгелца предлаже као додатак §. 2. одб. предлога ово: Остале дијецезе т. ј. будимска, пакрачка и горњо-карловачка остају при досадашњој уредби. Додатак еп. Кенгелца прима се.

Ст. Поповић предлаже исправак на §. 7. рескрипта где се дода:

а) и редукацијом означеној у прилогу под (А. А.) ширег дот. одбора.

Пошто Ст. Поповић свој овај исправак натраг повуче, поднесе Кукић исправак на §. 9. рескрипта који гласи: у §. 9. уместо речи „будачки“ да се стави „горњо-карловачки“ а реч „костајнички“ да се замени са „петрињски“.

Чуповић подноси исправак за исти §. 9. који гласи:

На §. 9. у дијецези пакрачкој све се протопресвитерати на: пакрачки, вођински, новоградски, беловарски и северински.

Васа Ђурђевић поднаша исправак на исти параграф, који гласи:

На §. 9. кр. уредбе од 10. авг. 1868. после речи „вемунски“ да дође место „и вуковарски, шидски и осечки“. После кратке дебате приступи се гласању и прима се редакција рескрипта без исправака.

На §. 10. рескрипта подноси исправак Кретић, који гласи:

На §. 10. под в. да сасвим изостане ово: бесплатан стан у парохијалном дому.

На исти параграф поднаша исправак др. Милетић, који гласи:

На §. 10. I. А. 1865. на алинеју а) да јој се дода ово:

У будимској дијецези у натури онолико, колико има накнаду за онолико, колико до по сесије недостаје; даље да се на в) реши: важност ставе под в) која гласи: „бесплатан стан у парохијалном дому, укида се.“

Н. преузув. изјављује, да треба за будимску дијецезу ваљано изврши, да свештеници будимске дијецезе имају сесију у натури, где пак нема у натури, онде да имају примити 100 фр. у име накнаде.

Др. Милосављевић поднаша исправак на исти параграф, који гласи:

У §. 10. има се овако изменути: сесија земље у натури или новчана накнада за њу, како ди општине одреди.

Прота Беговић поднаша исправак на исти параграф, који гласи:

У горњо-карловачкој дијецези да остане и на даље: в) бесплатан стан у парохијалном дому.

После подуже дебате затвара седницу Н. преузув. у 12 и три четврт часова после подне и заказује идућу седницу за 10. јун. у 8 сати пре подне.

Са поротног суда.

Држ. тужилац против Ал. Романа.

(—) Прошле недеље био је познати романски посланик Александар Роман и опет пред поротним судом на коначној расправи због парнице, коју је против њега као уредника „Федеративне“ подигао држ. тужилац.

Ми ћемо укратко јавити нашем свету, шта је то, због чега се оптужује Роман, и шта је рекао на то поротни суд.

У напред морамо напоменути, да је то онај процес, који се са правног гледишта живео, те је живу дебату изазвао на угарском сабору, кад оно беше реч, хоће-ли се издати Роман преском суду или не? У своје време смо видели, да владиним мамулцима није било против јуристанске савести, газити начело преживљивости, кад ваља чинити услуге господарима својим.

Тужба државног тужиоца управљена је против једног дописа из Букурешта, који је изшао 18. јуна 1869 године у „Федеративне“ са подписом „Александар Д—ош“. А држ. тужилац вели, да је у том допису побуна, да се поремети јавни поредак. У предходном испиту изјавио је Роман, да је писац

поменутог дописа неки Алекс. Домонкош; али је шогор истог писца Вакул Андреаску посланик романски послао допис уредништву. Писац није угарски становник, па се за то није могао повзати на одговор; зато је државна тужилац мислио, да му је дужност оптужити уредника, и против њега парницу уочети, пошто му је уг. сабор на то дозволио дао.

По тужби смера инкриминаван чланак, да потресе јединство Угарске са Ердељом. Политика мађ. владе овако се црта у том допису: „Мађарски народ је од постанка изравњања аустро-угарског не само свој сопствени роб, него је и угњетач других народа у земљи; образовани свет (интелигенција) не дише више слободно, а народ стење под притиском садање владе и недостижних пореза.“ У допису се даље вели, да су Мађари друге народности у земљи направили за своје непријатеље, који су достигли врхак незадовољства, — јер су им одузели народност и језик.

Особито је ердељским Романима жалосна судбина пала у део, много жалоснија, него што беше у временима федерализма од 1848 год. „Ердељ је на силу Бога претопљен са Угарском; зато је незаконита унија, која се у десила 1867 или управо 1848 године.“ Даље се у допису вели становницима ове земље, „да ће народности, што живе у овој земљи бити у стању, да одбране свој народни опстанак баш самим оружјем, јер они морају живети и јер ће они живети; а за ту борбу да ће им снагу и одушевљење њихови данашњи јаци.“ У тој алинеји пребацује се — каже држ. тужилац, — влади, „да она новцем сиротих ратара издржава агенте и шпијоне у Румунској, особито, да је послала читаву чету Чивута у Романију.“

У шестој алинеји казује се претња, да Романи у Влашкој ноће дуго равнодушно гледати, како им њихова рођена браћа у Угарској и Ердељу стењу под притиском.“

По прочитању више писмена, уве заступник држ. тужиоца реч, да поткрепи своју тужбу. — „Шта је цел тога нашаманог чланка?“ пита он. „Ништа друго, него сејати мржњу против данашње земаљске (?) политике, и будити незадовољство против јавног стања земаља, што су под угарском круном. Да постигне цел своју служи се писац истог чланка разним неистинама; јер није истина — вели држ. тужилац, — да се при понамоштају у аванија није увео обзир на народност и језик романски. Грешно је дражење то, кад се каже, да народ под самовољом владином и неизмерним порезом стење, кад се то каже баш онда, када је благостање добило полета, каквом се нисмо никад ни надали! — вели држ. тужилац. Што се тиче одрицања јединства угарско-ердељског, то могу одрицати само они, који траже тежину политике, не у земљи својој, него који је хоће у Букурешт да пренесу, — вели држ. тужилац. — То су људи, који у снажној великој Угарској малале препоне за извршење својих себичних планова, који сањају о великој Румунској, чије се границе простиру чак до Тисе; вели држ. тужилац. Али се намера — дражење и побуњивање — пишчева најбоље види онде, где веле, да влада шпијуне у Румунској издржава, и да их плаћа чемерним новцем сиротог народа; чиме се иде на пропаст народа. Државни тужилац опомиње поротнике, да је писац тога чланка на неким местима увео тон домољубља, ма не треба се дати ванети од тог лажног тона, не треба допустити, да се против јавног поретка и у будуће може и сме агитовати, а да агитаторе казан не постигне. Моли поротнике, да окриве оптуженог.“

Оптужени у својој одбрани вањава за себе све оно, што данашња влада мађ. заслужује, да јој се пребацује, и што је већ толико пута наглашавано, да је изишло још и овде наново напомињати. Доста то, да је Роман после своје мужанствене обранбене беседе, после реплике тужиоца и дуплике оптуженога са 11 против 1 гласа ослобођен, — а државни тужилац у трошкове од 46 ф. 36 н. осуђен.

Публика, већином Романи, поудравила је изреку поротног суда са бурним „Сетраске“, — а државни тужилац није имао друга посла, него да се тако страшно „бламира.“

— Кад је реч о поротном суду, да напоменемо овде, да је и г. Полит добио преску парницу због свога чланка у 35. бр. „Народа“ под насловом „Бока“, где га оптужују „велеиздајством“ и „сметањем јавног мира.“

ДОПИСИ.

Др. ПЕШТИ, 7 јула. (Интерпелација тисина. — Мађар. новине о угар. политици.) — На данашњој седници уг. сабора чула се већ трећа интерпелација на министарство у погледу владине намере у очи догађаја, што се спремају у срцу Европе. К. Тиса, вођа опозиције, устао је, да управу следећу интерпелацију на целокупно министарство:

„У данашњем, озбиљном тренутку, када је већ порушен мир у Европи, сасвим је природно, што се са више страна изјављује жеља, да

Угарока сачува своју најбезусловнију неутралност. По моме уверењу је жеља читаве земље, да ми у рату, који ће букнути, неиграмо никако какву активну улогу, па отуда долази, што се са више страна од владе иште умирење, да се од те народне („nemzeti“) политике неће одступити. Зато управљам на целокупно министарство следећу интерпелацију:

„Погледом на то, што корист Угарске иште, да се одржи мир а тиме сачува пуна неутралност;

„Погледом на то, што нам оружана неутралност, — која материјалну снагу земље наше тропи, а на све стране непријатеље изазива, — никакву гаранцију не може дати; а уверен, да влада ни у след симпатије што је можда осећа према Француској влади, ни услед жеље, да поврати утицај на политику у Немачкој, неће ништа учинити, неће ни на шта пристати, што би нашу земљу показало као непријатеља немачком народу, чиме би се уплели у такав рат;

„На последак уверен, да је сваки корак, који би нас нашом кривицом у такав положај довео, у коме се рат неби могао више отклонити, ди је такав корак грех против домовине (bázaftni bűn), — питам пуним поштовањем министарство:

„1. Какве је кораке учинило, да се Угарска према наведеном гледишту не уплете у рат, и може ли се министарство надати, да ће му кораца уродити жељеним успехом?

„2. Намерава-ли влада, да свом одважносту својом, а у случају нужде и изјавом самога сабора, у будуће све учини, што је нужно, да Угарска сасвим неутрална може остати?“ (Бурно одобравање.)

Ова интерпелација ће се предати министарству.

Ко није ограничен, видиће да из сваке речи тисине провирива слаботиња државна, која је у овој земљи овладала. Ма тако је то у свакој земљи, где се нема обзира на задовољење праведних жеља народа, што су у њој. Да је пак само несприправност, распојство, незадовољство, што г. Тиса служи за повод, да иште оно енергично потпуну неутралност, и да би данашња влада, да нема закачалака поменутих, врло радо хтела играти какву улогу у својем познатом правцу види се из једног највишег признања гр. Фр. Сирмаја, који у „Пешт. Лојду“ данашњем говорећи о неутралности угарској и њезиној нужности од прилике вели:

„Призвајмо само! Да наша држава није у грозници, где јој и највиши потрес може наудити, ко зна, дали већ сад неби имали у нашој првеној књизи изјаву рата, коме није тако тешко повода наћи.“

А шта су узроци те бољестице у нашој земљи? Није ли главни узрок искључива мађарска политика данашње владе и већине саборске? Ово је прва прилика, где се та слаботиња државна показује; надајмо се да ће се то често још видити, ако влада и данашња већина остану на путу којим су пошли, одрицајући народима, што су у Угарској, народног бића.

Готово сви листови овде изјављују се за потпуну немешање, као најбољу политику, што је Угарска треба да води у данашњим светским околностима.

„Пешт. кореспонд“, — за кога се зна како је близу влади мађарској, — вели: „наша влада зна, да Угарска у рату неће ништа добити, да врло много може изгубити; и тек ако наша земља остане неутрална, моћићемо се користити овогодшњом богатом жетвом.“

— „Еленер“ позива жупаније, вароши и општине, да се сад већ иште непиљбу петиције на уг. сабор против муниципалног закона, јер су и тако већ „post festum“; али их позива „да подигну гласа ради одржања мира између наше земље и оних, што ће водити рат, јер рат, у који би се уплели, био би против интереса земље.“ — „Мађ. Ујшлаг“ и „Хон“ ишту такођер потпуну неутралност. — Види се дакле, да све странке угарске неби радо имале, да се како год умешамо у туђе послове; што би неке извесне странке драговољно показивале, кад би томе прилика била, да могу помилљати на извршење својих „народних“ тенденција према Босни итд. — А што „Пешти Наplo“ иште, да се угарска војска брзо погуби и допуни, и да се чете техничне поставе, то он чини, што се плаши околности, у којима се находимо, те стреми и од помилли на страховиту реч: „Jón a muzka!“ (Ето Руса!) — Њему је извесно, да ће кад тад, до скоро или касније доћи до рата између Аустрије и Русије. — Мора да је истина она пословица, која вели: „како сејеш онако ћеш жњети.“ — И „Реформа“ мађарска иште неутралност, али не потпуну, него оружану, коју је Тиса у својој интерпелацији осудио. Мора да и њему страшило неко лебди пред очима. Ма против „Реформе“ бишише многи листови, казујући, да је то само „индивидуално мњење“ дотичног новинара, и да то није израз ниједног министра нити које странке на сабору. Богме му верујемо, јер и

сами знамо, да је мађарска влада са својом политиком довела Угароку у стање, у коме мора бити „мања од маковог зрна.“ — „Реш.“ замера аустројским немачким народњацима, управо удара на њих, што су пријатељи према Прусији! Да лепих политичких назора!

Из свега тога види се, да је нашој влади до тога стало, да буде особито мирна, и да непусти гласа од себе, што би могао обратити пажњу чију на њу. Онај, који осећа слабости у себи, обично ћути и пазу да никога ни издалека не дирне!

— Могу вам јавити још и то, да је на данашњој седници одмах после интерпелације Тисине имунитетска комисија донела предлог, да се др. Милетић може на захтевање држ. тужиоца издати прескоме суду. То је трећи процес. Предлог комисије ће се штампати, и на дневни ред донети, то ћемо прилике имати, да видимо, докле иде либералност већине сабора. Када ће бити један случај више у првој књизи, у што је пише геније немађарских народа у Угарокуј.

— Као што се поговара, предузеће се скоро и опет процес Карађорђевићев пред пешт. судом! Где, па баш у данашњим околностима! Да није то један шахски потез господи у Београду?!

— У СР. КАРЛОВЦИМА 9. јула. (Са сабора.) У данашњој седници, поднесена је повереница српском нар. сабору од вршачке општине; затим је Ст. Поповић интерпелацију управо на г. администратора, питајући га, да ли му је познато, да карловачки учитељ Милан Јовановић немиле децу туче, на име да је једнога ћака зловластио давши му у два дана 37 штапова; и да ли ће се са своје стране што учинити, да се тај учитељ казни. Даље пита: Да ли је њег. преузв. познато, да је бивши српски надиратељ тих школа дигнут, и да је надзирање управе код нем. надучитеља, и једи њег. преузв. волна настојати, да се управа преда српском државном одбору? — Председник одговори, да ће се о ствари извести, па онда сабору јавити. Затим је сабор на предлог комисије за манастире изабрао две мање комисије, у првој арх. Цветића, и Ђ. Дмитријевића, а у другој Коларовића и Рогулића, од којих ће једна одмах ићи у Ремету, Крушедол, Гретег, Ковил, С. Ђураћ, и Ходан; — а друга у Јазак, Кувежди, Шпатовић, Привину Главу и Беоцин, јер је сад време жетве, па ваља произвести пописати.

Затим поднесе школски одбор предлог о избору компетентна за педагошку професору и једногодишњим учитељским течај; резултат сам вам телеграфично већ јавио.

После тога се пређе на дневни ред о дотацији свештенства.

П. .... — к. У КАРЛОВЦИМА 10. јула. Данашња седница беше врло кратка, јер чим се записник оверовио и равни се поднесци предаду, уписа Беговић председника, да ли му је познато да неки настојатељи неће децу у школама учешу се, и овде из горње крајине и других даљних предјела наводећу се, да за време школског одмора у своје манастире као што то до сада беше, приме, на које председник одговори, да му то није познато, него само то да зна да су децу учешу се и из даљних крајева примали по манастирима где двоје, где троје, где се како могло и да ће ваљда и од сада тако бити. Упитач се задовољи са овим. (Гретејки настојатељ није хтео у последње године ни једно јаче о школском одмору, ваљда да му не сметају генералским частима. Доп.)

После овога Суботић понови јучерашње захтевање посл. Симе Крстића и уписа председника, хоће ли поднети онај протест настојатеља манастирских против контроле народног сабора над манастирским имањем, и каква је одговор њима председник дао. Председник је обећао ово што скорје учинити, и тако ћемо дозвати имена грдних издајца народа српског, који зарад своје себичности и несите грдних страсти, позивају трећег гуђина, да се плеће у оне ствари које би они као синови народа требали са народом сами да измире, но оваке несретнике постићи ће казница и клетва народа, јер оваки не беху стари калуђери. (Анђелић је и Груић правно протест, Рузарац је одобрио. Арх. Стануловић носио је на подписивање. Подписали су Гершић, Петровић, Павишевић, Анђелић, Стануловић, Кузмановић и романски несретници, но ови ће дана донети „Застава“ истражна акта Крушедола и Хопова, наг нека види народ, зашто калуђери трче у заштиту влади бечко-пештанско-загребачкој. Доп.)

После овога прочита Лава Костић као извештач, предлог одбора о побору манастира Хоповског, који на то гласи да се и архимандрит Петровић и намесник Самуило Вујинић оспендују, јер ниједан није бољи од другог. Милетић предложи, да се сабор претвори у

тајну седницу, у којој је и ово решење примљено, а уједно се саветује о дотацији свештеничкој, где је најгори камен претиканција куће и станови поповски, које ови хоће да им народ изда и који би народ до два милиона и више фор. стало, а народ ове неће да прими, конференција ће бити и данас, а седница тек у понедељак, наши те понови подсећају на на ону причу, кад само два попа на свету беху.

Поуздано чујем, да је ономад у конзисторији дигнут (оспендован) архимандрит Крушедолски Павишевић, и на његово место да је дошао Ђорђе Војновић, сабор патријаршије.

Ови су посланици позвани да дођу на сабор, и заиста боље би било, да неки положи мандате, него да се зову народни посланици.

Поговара се, да ће се сабор кроз 14 дана одгодити и на јесен опет састати.

△ У ПАНЧЕВУ 9. јула. (Слобода у Србији.) Наш честити ђакон Рајић оде пре неколико дана у Београд, да се тамо проразговори са С. Новаковићем због свога прозороког испита, што га из славенског језика масли полагају. Кад је дошао у Београд позваже на дотичном месту пасош, и дотични га пропусти; кад ал' после неколико тренутака врати га један жандар натраг званичнику, који му најљуђије и сажалевајући рече: Да га не сме пустити у Београд! На питање, зашто? одговори му званичник, да је и његово име на листи оних особа, које се не смеју пустити у Београд. — Вадава је наш честити ђакон изглашавао цел свога путовања у Београд, бадава је ишао, да макар ко шњиме оде, док досао сврши — званичник је био неумолим, јер вели: „попуштањем међем званије своје на кошту.“ — И тако наш честити ђакон, врати се без свршена посла натраг. — Није ли то знак, како је лепа слобода у Србији, кад већ на промену сумњу, да је ко сурадник „Панчевца“, затварају врата честитим Србима. —

+. ЖАБАЉ 7. јула. (Повереница срп. сабору.) Јуче после подне држао је одбор државно-школске жабаљске општине своју редовну седницу. На седници тој, г. М. Н. свештеник ови и члан одбора, нацртао је рад српско-варошког сабора у Карловци. Најпре је говорио о прошлим српским саборима и конгресима, како нису били по жељи и вољи српског народа, јер не беше на њима народних људи, т. ј. људи слободном народном вољом изабраних, како ти сабори и нису могли ништа за народ српски урадити, јер беху које сталешки, које под утливом владе; казао је како и даљски сабор, гди већ беше народних људи, само у мањини, није ништа урадио, јер беше самовољом пок. патријарха распуштен; — па је прешао на садањи сабор, казавши, како је ово тек први сабор, који народној вољи и жељи годи, изнесавши на видик рад саборски, т. ј. метнувши на ото „устројство срп. народног сабора“ и „изборни ред“. — Даље назначио је у краткој кавке користи има народ од туда што је сам владики бирати и др. и предложио је: да се пошаље изјава поверења: сабору за његов рад за унапређење српског народа, посланику тителског округа за његово заступање достојно народом оног, што га је на сабор послао и његовој преузвишености госп. председнику сабора за његово непристрасно понашање на сабору; а изјава неповерења г. епископима, што се од народа двоје.

Одбор је једногласно тај предлог примио и закључио: да се одма по предлогу поступи, и јутрос је већ изјава послата.

Но нешто приметити морам. У седници нашао се само један човек и то, жали боже, свештеник, који тражаше да воду замути на по мутној да лопи. Он је вагао једног по једног члана одборског, и одвраћао од потписа. Не треба да вам га казујем; ви ћете га већ знати само кад вам кажем, да је то онај, што се лане у јавној и законитој скупштини државних општина у тителској округу потписао на изјаву неповерења пок. патријарху због самовољног распушта сабора, па после, опоричући свој потпис, бацао се блатом на честитог против жабаљског. Ал' ваља свести одборских чланова, а особито Д. В. председнику, јер се никакво не дадохе завести.

Оволико о ствари, а г. попу опомињемо, да други пут не прави међу браћом раздора.

Шид 5. јул. (Пашовање по Срему.) Од неког доба налице сремски дописи на дописе из Босне. Туже се неки на жупанијске власти неки на ереске, а по неки на поглаварства општинска, али како се неби на општинско поглаварство и тужили, када ове године жупанијска власт није слободан избор поглаварства допустила, него их је силом наметнула; особито пак код нас такове људе, који општинско поверење неуживају, и хои су свим неспособни за управу општинску. — Ми смо се против те самовоље жупанијске власти

тужила њег. вел., са тужбом подписаном преко четир стотине подноси. Њег. је велич. примило тужбу, и послало натраг земалској влади у Загреб, ова пак жупанија сремској на уредовање, но жупанијска власт знајући да је сама томе крива, пошаље нам нашу тужбу, без да је у претрес узела, као просто одбијену и ништаву натраг. Таким поступком жуп. власти увређени, тужимо исту на ново опет њег. вел., ако и ова тужба као и прва на лпо прође, онда ћемо двојицу грађана у Беч послати, да њег. вел. у очи кажу, како се овде с' нами као у Турској безаконо поступа.

Зли поступци још горе последице рађају; а те се већ опажају отуда, што људи неће да плаћају општинску порезу, из које се општинско поглаварство наплаћује, и веде, којих је бирао нека их и плаћа. Поглаварство видећи се у чуду гди нико неплаћа, потужи се жупанијској власти, а ова одма необзарајући се на годишње доба, кад народ новаца нема, (јер стара се рана измакла, а нова пришеда није) него изашле одма сигурности повереника, или истинитије несигурности повереника, у лицу г. Парчегића са четом у Шид да силом порезу утерује. Овај, чим је дошао у Шид стане наређивати, да се пореза плати, а који неплати, од онга ће се залоге купити. Ко је имао новаца, тај је платио, а који није имао, томе покупише што у кући ваљанијег најбоше, и преко 30 кола отераше у варошку авлију.

При скупљању ствари беше и кундачева. Тако су четници неког сиромашка шеширцију А. П. на правди бога кундачили и у затвор одвели, што овај по други пут није дао, да му се испод петоро мале деце спаваће хаљине однеу, јер је порезу већ исплатио био и ствари кући донео, четници му не вероваше, него га у варошку кућу одвукоше, и тек почем га затворише, онда из протокола дознадоше, да је он порезу исплатио. Е па редите онда, да се код нас не поступа као у Босни!

Један шидски грађанин.

француско-пруски рат.

Берлински листови довели су званичну објаву рата Француске и персонал француског посланства у Берлину припремио се за пут. Један шифриран брзојаз, који је преко Енглеске у Берлин стигао, јавља, да је Наполеон оставио Париз и кренуо се према Рајну на бојно поље. То исто потврђују и француски листови од 5. о. м., јављајући, да је одлазак царев у војени стан на Рајни већ 6. и. м. утврђен био и да га ће царски принц и његова војена свита пратити. Међутим са разни страна стажу вести, да војене припреме неиду тако брзо, као што је Наполеон желео, и да су они брзојаз, који су о већ припелој повећој француској војсци преухитрени. То исто потврђио је и пруски заступник Вертер, који је при повратку своме у Хановеру изјавио неког свог познаника, да Француска никако није у стању изненада и са јаким силом напасти Пруску. Французи, као што се заступници изразило, у погледу ратне опреме много лоше стоје од северонемачког савеза, који ће много пре у стању бити, велику и добро снабдевену војску на границу бацити, нежељ Француска.

О новим припремама француским нишу, да ће се немалој војени стан подићи, који досад броји 40.000 војника, за које је само ради превоза на пруску и баварску границу једна жељезничка друга опредељена, и то источна, која се код Фруада дели и јунио преко Нанди у Штрасбург, северно преко Меца у Сарбрикен воји. Кад се то дакле у извршење узме, да ради превоза једне армије од 35—40.000 војника заједно с коњима и осталим ратним потребама треба најмање 10 дана, ако и сваког сата влак узиде, то се онда сасвим обистињава оно, што смо горе споменула.

По опште распрострајеној висти у Паризу Наполеон ће предузети главну команду над свом војском на Рајни; маршали Базен и Маи-Махон командоваће под његовом управом; последице ће заминути на досадањој ношти у Алжир маршал Рандон, који је тамо већ одутовао. Генерал Лебрун преузео је команду генералног штаба, под њим стоји генерал Карас. Генерал Делињи примиће команду царске гарде на место маршала Базена, а маршал Баранс д'Хилерс преузима у праву Париза на место Канроберта, коме ће се једна армија предати. Дивизијонски жени-море генерали и баве се већ 8 дана у Мецу, да би стан за војску спремили тврђавице и опконе подигли. Најживља је радња на северној и источној жељезници. Грдне масе муниција и велики број војника престрано нуне вагоне. У ратном министарству готови се велики мложина мана а левој обали Рајне. Касири мобилне гарде позвани су, да нуждан фонд набаве ради исплаћивања војени трупа. Она војска, која се уздуж јужне границе налази, добила је заповест, да се код Бордоа, Тулузе и Агени концентрује. Ишао је Царски налог, да се образују нови мали батаљони од четир кумпаније код сваке линијске регименте; сви велики народлови добила су налог, да за превоз војске и ратни ствари прерправни буду. Адмирал Бое-Вилозес управљаће француском флотом. Турске и аравске регименте, које се сад у Африци образују, добила су налог, да се у пристаништа укрпеју, и тамо даље на редбе испекнују. Преко страшбуршке жељезнице стигле су силне лајнице, које ће ради обране поједини главнији места фронтари, на којима ће по 1 офитир, 15 војника и 1 топ бити. Сви Француски морнари позвани су, маршал Рандон одутовао је прошле недеље у Алжир. Оклопнички дес каналске флоте спреман је за бој. Он се

састоји из следећи лаја: „Ла Голес“, оклопничка фрегата, снаге од 900 коња и 17 топова, „Ла Фландр“, оклопничка фрегата снаге од 450 коња и 12 топова, „Ла Жан д' Арк“, оклопничка корвета, снаге од 450 коња и 10 топова, „Ле Корс“, повећи пароброд снаге од 100 коња и 4. тона, царски јахт „Хоронцелс“, с којим управља калетан Селон. То је бројлов 1. реда, коме ће надзор над целом оклоп флотом поверити се, Оклсп. „Л Инвенцибл“ и „Тауро“, оклопница која обале чева спремносу; оклопница „ла Сурвелант“ и многе друге убојне лаје и пловне батерије сасвим су спремне и готове за бој.

За Штрасбург, који ће у овом рату врло значајну улогу имати, нишу, да је јак са војском поседнут, кула над мостом начичкана је тоновима и другим обраненим справама. Говори се, да ће генерал Фросар, који сада управља штабом шалонским предузети команду над Штрасбургом.

Неки париски листови одма после северонемачке војске, онцују ратну силу шпанску; коју и ми овде сирпобштавамо. Шпанска војска, која се у Европи налази састоји се из: 41 регименте пешака и 20 ловачки батаљона, 20 регимента кавалерије (4 карабинера, 4 кирасира, 6 улана, 4 ловачке на коњима, 12 хусара) и 14 ремонт-ешкадрона. Артиљерија се састоји из: 5 регимента пешачке артиљерије, 5 бригада тврђавске артиљерије, 4 бригаде путујуће артиљерије, 2 бриг. брајне артиљерије и 2 бриг. јахаће артиљерије. Нуз то долазе још 3 регим. пијонера, 80 батаљона провинцијалног војништва и „својевољци слободе.“

Што се тиче стања ствари и расположења у Пруску, за то јављају, да је ванредно, не само у Пруску, него готово по целој Немачкој. Силна се војска на све стране врло журно и са усхићеница „Живела Немачка“ и „Пропаст француској!“ прикупља; прекомерна пожртвовања показују се; северонемачки савез одобрио је ратном министру ванредан зајам од 250 милијона форинти; берлински банкери ставили су краљу Вилхему 100000 талара на расположење; по целој Пруску и осталим немачким државицама образују се силне слободњачке чете; универзитети и средње школе поздраване су, из којих су медејари својевољно уписали се у војене болнице и ратне лекаре, а правници и осталим образују јачке легије и сама Пруска краљича управљају следећи позив на све госпе у Немачкој: „Отаџбина очекује, да све госпе спремне буду дужност своју вршити! и на Рајну скоро помоћ послати.“ По неким вестима још су у пролазу недељу оба команданта јужне и северне војске, престолонаследник пруски и принц Фридрих Карл својим војскама отишли. Мржња против освајаче тежје Пруске код остали и сами јужни немачки државица сасвим је изчезла, и држање Вилхема према Француској са свим популарисало је Пруску, и сви су Немци тога уверења, да је ова борба напелена против интереса целокупне Немачке, а не против саме Пруске.

Све европске велесиле као и остале омање државе забринале су свој извоз: коња, сена, барута, олова и остали за нај нужних ствари.

Брзојазна жина између Аустро-Угарске и Италије искључиво је у рукама владиним; непрестано се воде важни преговори између обе државе, тако ови дана јак се уздрмава бечка берза, кад се протучуло, да је канцелар Бајер добио од Наполеона врло важну депешу, која би на то смерала, да се „алијансија Аустро-Француска што пре прогласи.

Жељезнице и поштанске свезе са Француском и Немачком сасвим су прекинуте. Листова Француска и Пруска већ од неколико дана нема, једина несигурни брзојави, причања и приватни извештаји преко десет руку, стоју на расположењу радијалај и јак интересованој публици.

(В.) У Новоме Саду, 9. јула. — Данас је варошко општинство држао зауредну главну скупштину, у којој су после публикације земалских закона проглашене диломо дру Лава Станојевића, који се као практичан лекар у овој вароши настанго; за тим је после неких мање важних предмета поднео извештај о успеху свога путовања одбор, што је ишаслат у Пешту и Беч ради подизања зајма од 200.000 фор. Изасланици су министру унутарњих послова предали лично молбеницу ради дозволе за подизање зајма, и он им је одговорио, да ће дозволити подизање зајма тога, почем је закључак једногласно донесен. Известили су се код новчаних завода у Пешми и Бечу, под каквим би условима могли добити зајам и поднове скупштини те услове. Били су код министра финансије у Пешти и Бечу ради тога, да израде дозволу, како би се државни зајам са имања варошког изкњижио, пошто је исти дуг осигуран са имањем појединих притежатеља кућа као правих дужника, или бар да сазиводе, да се даде угрунтовници првенство новоме зајму, који се има подићи; и на све то су добила доста поволна обећања, да ће се на ту молбу за најкраће време одговорити. Најпослед била су код министра правде, да га запитају, да ли пристаје да се при издању варошке куће и за краљевски суд, који би се у овој вароши имао установити, заједно подигне зданице, и тога ради, да држава саразмерном новчаном свога притече у помоћ или бар да осигура ову варош, да ће увести у пајан и правичан закуп плаћати за стан, који би се имао издати и за суд употребити; на што им је министар одговорио, да ће по околностима издања стана за суд или новцем потпомоћи или га у најам увести, но да за сада у одсудне преговоре неможе ступити, пошто законски предлог о устројству судова још није законодавно решен. Скупштина је извештај овај узела на знање, и одредила је један одбор, који ће разгледати и проучи-

ти све услове, под којим су разна друштва вољна дати зајам, и у том погледу ће скупштини поднети предлог, од којег друштва да се дигне зајам. — Пошто има многих потреба, које се одмах морају подмирити, а не може се чекати док се не добије велики зајам, то је решено, да се подигне догме један времен зајам од 30.000 фор. — Од министарства је стигло коначно одобрење за издање српске основне школе, и том приликом је решено, да се издање почне на пролеће, а не одмах ове јесени, као што је пређе закључено, пошто је сад и време кратко, а варош нема довољно новца и не може сада наћи доста радне снаге, на против до пролећа ће све те околности бити повољније. — Још ћемо овде на послетку да напоменемо, да је на предлог школског надзорника г. Милоша Дмитријевића решено, да се у редовној главној скупштини, која ће бити у четвртак после св. Илије, стави на дневни ред питање о овдашњој редовној школи. У тој истој скупштини предузеће се и избор варошког подкњиговође.

НОВИЈЕ.

Новије вести из Немачке свде се на ово: — У прошла три дана отправљено је у јасној брзини 46.000 пруски војника преко Бибенберга и Нирнберга, да опсаде војени стан код Улма.

— У погледу је, да ће се састати конгрес немачких владаоца у Кобленцу. — Баварска војска отишла је из Минхена праћена огромним одушевљењем становништва. — Лево крило југо-немачке војске сачињаваће виртембершка, а у центруму ће бити баденска војска; пруска ће опсадити Пфалц. — „Фриденблатт“ јављају из Минхена: Краљ пруски захвално се баварском краљу, што се верно држи уговора, Баварски краљ му на захвалница одговори овим телеграмом: „Ваш телеграм је у мојим грудима пробудио најрадоснији одјек. Одушевљено ће се моја војска борити уз своју славу јуначку браћу за немачко право и немачку част. Дај Боже, да се борба оконча у корист Немачке и Баварске.“ — Саска војска кренула се у Холштајн.

— Као што базелски гласови јављају, француска војска се већ кренула Југо-Немачкој, да осујети припрему југонемачких армија.

— Принц Натолон стигао је у Единбург. У Дубиниу је била велика демонстрација у корист Француској, у којој учествоваху до 20 хиљада људи, и којом приликом су франц. ирски барјаци пошени.

— Руског цара очекују идуће недеље у Бершаву, куда ће доћи Горчаков. — Русија је официјелно опроргла вести о својој ратној приповеци.

— Окружница бајотова пријавила је свима посланицима страних сила своју потпуну неутралност. — Из Беча телеграфички „Унг. Л.“ да је француски посланик добио вести, по којима се на читавој војничкој линији већ бојак бије. Мак-Махон је на Рајни. З. Наполеона говоре, да је јако обомео. — Генерал Тир одпутовао је у Флоренцу.

— Гарибалди ће остати у Капрери. — „Наполеон“ пише, да се све више и више потврђује глас, да ће се Французи селити из Чилтаветије.

Још имамо од нових вести забележити ово: — Из Атикне јављају, да је цело министарство већ дало оставку. Замисеву оставку је краљ примио, а Вралонтисеву није; Делгеоргијосу је поверено, да склопи ново министарство.

— Цо телеграму из Цариграда хоће порта да склопи војску од 430.000. У ратном министарству се живо ради; говоре, да се јако боји, да Русија у овој прилици непокрене и источно питање.

— Говори се, да ће се у след прогласа догме о палиној непогрешности за цело конкордат укинути.

— Из Одерберга телеграфички „П. Л.“ да се један влак на горњошлоској жељезничкој прузи изишао из колосека. 4 особе осталоше мртве и 22 особе су ранене.

— Из Задрва телеграфички „Ванд.“: „У Далмацији је славенска партија при изборима победу одржала; зато је вемањски школски савет закључио, да се укине српска препаридаја у Задру и Ђимназија у Книну. На њихово место доћиће талијански заводи.

— Пр есор Грее у Берлину, славан лекар, умро је.

ПРИЛОЗИ НА СРБ. НАР. ПОЗОРИШТЕ.

На Шига од Ковачића (послао Недељковић). Бр. 154. Срп. читаоница 8 ф. 30 н.; (бр. 152.) код Јов. Јовановића 3 ф. — Свега: 11 ф. 30 нов.

На Сомбору (послао Г. Ловић) добровољни прилози скупљени приликом свадбе директора гим. г. Косте Радловића

По 20 фр.: Др. Пера Стојковић, Трив. Атанасковић, Сима Билар; По 10 фр.: Констант. Стојковић суд. приседник, Атанасковић вар. подбележник;

Уредник и издаваоц др. Свет. Милетић.

по 5 фр. Стев. Чордар, прота Бранковић, Самко Живановић, П. Вукичевић сенатор, К. Радловић из Н. Сада, Паја Вујић трг. из Беча, Пера Веселиновић, Стев. Павић. По 1 фр.: Св. Крстић, позор. новчар, Ђ. Радловић из Н. Сада, Шандор Поповић штед. званичник, Ш. Деметровић проф. гимнастике, Стев. Мороквашић, Ђ. Кривошић сенатор, Тока Лалопенић, др. Л. Костић из Новог Сада, Ђура Вујић, Иса Стојковић подбележ., Ника Коларовић. Софија Веселиновић, Младен Максимовић апотекар из Н. Сада, Марко Суботић глумца, Јоца Вујић. — Свега 135 фр.

Књижевне вести.

СЛОВО

ПОЛКУ ИГОРЕВОМ

или пјесма о Игоревој чети. Превео и објаснио Данило Медиаћ.

Чисти приход одређен је за сироте и удовице јунака падших и борећих се за српску слободу у рату против Турака 1862. године у Црној-Гори и Херцеговини.

(Ово је дело позвећено дру. Светозару Милетићу).

Добити се може у Новоме Саду код Фрање Штиглера по 75. новчића.

ПОЗИВ

У смислу решења управљајућег одбора за српско нар. позориште од 29 јуна о. г. овим се позивају сви чланови у седици главној скупштини друштва за српско народ. позориште, која ће бити 30 јула (11) авг. о. г. у 9 часова пре подне.

Предмети скупштине биће: Извештај о стању фонда; извештај о ручној каси; извештај о стању позоришне дружине; о гутрији за издање позоришта, и друге важне ствари.

Из седице управљајућег одбора српског нар. позоришта држане у Новоме Саду 25 јуна 1870.

Др. Јован Суботић.

Начесник друштва за срп. нар. позориште.

Ф. Оберкнежевић, тајник срп. нар. позоришта.

ИЗКАЗ

за месец јуни 1870.

ПРИМАЊЕ

од улога	фр.	24.840	30
повратка зајма	„	390	—
предујма	„	20.382	—
одбитка	„	—	—
камата зајма	„	21	14
предујма	„	640	23
одбитка од меница	„	2	50
пристојбе од књижица	„	324	39
„ „ уписа	„	1	67
задоцни камата	„	—	—
пристојбе преписа деоница	„	32	—
покућства	„	73	—
прован. инкаса	„	8	40
пристојбе за уручбину	„	46.643	36
Готовина од маја	„	5.170	70
Укупно фр.		51.814	06

ИЗДАВАЊЕ

За повратак лихв. главнице	фр.	8.544	66
камата	„	86	84
зајам	„	—	—
предујам	„	35.322	—
ескомпт	„	58	54
трошкове	„	128	32
наплато	„	5.000	—
реекомпт	„	49.140	36
Готовина за	„	2.673	70
Укупно	„	51.814	06

Трговина и обртност.

Пешта 9. јула. Живља радња на нашој матној пијаци одпочела се овет услед многобројни извештаја од главних трговачких кућа у страним државама, особито у Лондону, тако поред слабог квантума на нашој пијаци од наших воденица подјигнута је цена у 30—40 н. И ражје у 10—15 н. скуље плаћана. Јечам беше без икакве продаје. Кукурузу стална цена. Зоб слабо доважана, у 5 н. скочила. Реница доцне купована.

Званично обележене цене ране биле су следеће: Шеница погнута: 83 фун. 5 ф. 50 н. на време исплаћивање, 86 и по фун. 6 ф. 20 н. на каси. 86 фун. 6 ф. 17 и по н. 83 фун. 5 ф. 60 н. 87 фун. 6 ф. 5 н. 88 фун. 6 ф. Пештанска: 86 фун. 6 ф. 15 н. са северним влак, 86 фун. 6 ф. 15 н. нови 150 мерова 86 и по фун. и 250 мер. 87 фун. 6 ф. 20 н. Столно-београдска: 86 фун. 6 ф. 10 н. Све на цолске цене. Ражи продато 3500 мер. 79 и по до 80 фун. 3 ф. 35 н. на време, 400 мер. 80—87 фун. 3 ф. 30 н. на каси. Зоби 1500 м. 50 фун. тешка 2 ф. 80 н. а 1000 мер. 50 фун. по 2 ф. 75 нов.

Курс фекта.

Уг. жељез. зајам а 120 ф.	нов.	роба.
Англо-унг. банка	—	96 50 — 97 —
Уг. опште кредит. банка	—	65 — 70 —
Франко-уг. банка	—	61 — 63 —
	—	50 — 51 —

Уг. хипот. банка — — — — —
Уг. земљишна кредитна банка 87 — — 88 —
Акције српске банке — — — — 65 — — 66 —

Телеграм бечке берзе од 8. јула.	49 75
5 проц. ветга.	66 10
5 кар. зај.	87 50
1880 држ. зај.	657 —
Акц. нар. банке	203 50
Кредит. акције	128 50
Ловдон	128 50
Сребро	5 96
Дугага	70 —
Уг. Растворница	79 —
Темнина	64 50
Кредитне	83 —
Хри. оља.	— — —

ОГЛАСИ.

Бр. 1610.
1870.

Едикт.

Од стране суда вароши Новог Сада овим се сви они позивају, који мисле да на заоставштину по Лазару Танкосићу састојећу се на половине куће под бр. 2336. право наслеђства имају, да то своје право за време од 45 дана бројећи од 3-ег у вршчења овога едикта овоме суду писмено пријаве, што ће се у противном случају горепоменутом непокретност овог суду познатој наслеђици предати односно на њено име преписати.

Суд слоб. кр. вароши Новог Сада 8. јунија 1870.
Јован Радовановић с. р. варошки судца.

Имре Балла с. р. бележник. 246—3—3

Бр. 272
2252.

Стечај.

При магистрату сл. кр. вароши Новог Сада у прављено је место подкњиговође са платом од 500 ф. а. вр. на годину. Проситељи имају у молбеницама управљеним на овар. магистрат доказати, да су вести у књиговодству и у српском мађарском и немачком језику. Рок стечају траје до 19 (31) јула о. г.

Из главне скупштине магистрата и представништа сл. кр. вароши Новог Сада, држане 7 јула 1870 год.

Стеван Брановачки с. р. градоначалник.

Илија Вучетић с. р. подбележник. 247—3—3.

Едикт.

Од стране суда слоб. кр. вароши Новог Сада овим се у заоставштину после без опоруге упокојеног Алексе Бабића састојећој се из кућишта у Новом Саду под бр. 2738 позивају сви они, који држе да имају право наслеђства на поменуто непокретност, да се у смислу 580 §. LIV. зак. чл. од год. 1868 за време од 45 дана бројећи од трећег увршења овог едикта, код овога суда писмено пријаве, јер ће се у противном случају поменуто наслеђство овоме суду до сада познатим наслеђицима издати односно на њихово име преписати.

У Новом Саду 17. маја 1870.
Имре Бала с. р. Јован Радовановић с. р. бележник. 250-3-3 варошки судца.

ОБЈАВА.

Српска православна обштина у Жабуљу намерава прквени тороњ, с бакарном покривени, изнова претрести и путем држбе покрити, тога ради позивају се вештаци тога заната, да до 9-тог окт. т. г. код жабаљске прквене обштине представити се имају, гди ће уједно и к тому преписана условија видети моћи.

У Жабуљу дана 7. јулија 1870.

М. Шакоаровић, Драгић Бошковић, председник. 1—2. перовођа.

Стечај.

На оба управљена учитељска места у Перлезу мушки и женски отвара се стечај до 8. (20.) авг. т. г. Плата је сваком учитељу годишња 400 ф. а. вр. 5 зати меки дрва, 1 ланац земље за башту, и слободан стан. Потражитељи овога места морају бити, који су у сомборском школском заводу са усвјехом учитељски курс савршили.

Молбенице са потребним сведочењима треба до горе реченог рока овамо прквено-школској обштини управити.

У Перлезу 5. јулија 1870.

1—3. Црквено-школски одбор.

Стециште.

За поднети управљено место варошког земљемера које је са 800 фор. а. вр. годишњом платом надахњено испикује стециште.

Сваки онај који жели управљено место земљемера добити, имаде своју молбеницу снабдевену са доказима преко савршени науца, у земљемерству, издању ђуприје, улаца и другим у то званије снадјујим добро савршеним наукама до 3 (15) августа о. г. на оварошки магистрат упутити.

Из засејданија у Вршцу дана 16 (28) јунија 1870 држаног. 237—3—3 Градоначалник.

ОБЈАВА.

Високославно уг. кр. министарство за трговину и пољоделство са својим високим решењем од 31 маја т. г. бр. 8899 — дозволило је, да се у обштини Фелдварцу Бачбодроже жупаније, годишње три вашара и то: 21 марта, 7 јуна, и 22 августа по н. д. сваке године обдржати могу, — и тако први вашар обдржавати се 22 августа 1870 — с том приметбом: да је овај први вашар свакоме слободан, т. ј. може свако без икакве таксе на исти вашар доћи, — која се објана, по наглавству ове варошине до свеобштер знања доставља.

Дано у варошци Фелдварцу 10 јула 1870.

241—3—3

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА

Лазе Вуковог

у Новом Саду,
потребује једног вештог помоћника.
244—3—3.

ГРАЂАРСКА ТРГОВИНА

Фрање Петровића

у Новом Саду,
потребује једног од старијих помоћника.
240—3—3.

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА

Петра Милутиновића

у Белој Цркви,
потребује два добра помоћника 1—4.

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА

Љуб. Лугумерског

у Сомбору,
потребује једног од старијих помоћника.
1—5.

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА

Симе С. Стаића

у Руми,
потребује два шегрта. 1—2.

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА

МИТЕ ВАСИЋА

у Иригу,
потребује једног од старији помоћника.
239—3—3.

МАНУФАКТУРНА, НИРНБЕРШКА и ШПЕЦЕРАЈСКА ТРГОВИНА

И. Илића и Сина

у Перлезу,
потребује једног од млади помоћника и једног шегрта; који желе иста места попунити, нека се на фирму обрате. 227—3—3.

МАНУФАКТУРНА, НИРНБЕРШКА ШПЕЦЕРАЈСКА и ГВОЏАРСКА ТРГОВИНА

ЛУКЕ ЕРВАЊАНИНА СИНА

у Дубици,
потребује једног шегрта, Срби имају првенство. 201—8—10

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА

Јос. Богдановића

у Руми,
потребује једног помоћника. Ко исто заузети жели, нека се што пре на фирму обрати.
249—3—3.

НА ЗНАЊЕ!

Блуново парног млина друштво на акције у БУДИМУ
препоручује своје по ФРАНЦУСКОМ СТРОЈУ славно познате

БУДИМСКЕ КАМЕНОВЕ ЗА МЛИН

сопствен производ, који су због своје особите изврности и дуражности опште припознање стекли и првим наградама одликовани и награђени.

Исти су каменови за млин врло вешто и брижљиво сложени, тако да по својој строју врло лако производе.

Најбоље брашно, прекрупу и чистиће од свију редова ране.
Код нас се налази како од ти, тако и од прави ФРАНЦУСКИ МЛИНСКИ КАМЕНОВА великог стоваришта, и услед тога готови смо сваке наручбине прихватити се. Блуново парног млина друштво на акција.
224—3—3

ОВЛАШЋЕН СОПСТВЕН ПРОИЗВОД НАЈЛЕПТИНИЈЕ ФАБРИЧНЕ ЦЕНЕ, ПОШТЕНА ПОСЛУГА.

КОШУЉЕ мушке од фина и постојана холанд. платна по 1 ф. 50—75 н. 2 ф. до 2 ф. 50—75 н. 3 ф. до 3 ф. 50 н. Од фина и постојана румбург. плат. по 4, 5 и 6 ф. Везене париске: по 7, 8, 9, 10, 11 и 12 ф. Гаће од румбургерска платна немачке 1 ф. 25 н., 1 ф. 50 н., 1 ф. 75 н. до 2 ф. Мађарске 1 ф. 25 н., 1 ф. 50 н., 1 ф. 75 н. до 2 ф. Дечије кош. по 1 ф., 1 ф. 25 н., 1 ф. 50 н., 1 ф. 75 н. до 2 ф. 2 ф. 50 н.

ЖЕНСКЕ кошуље од фуна и постојана хол. плат. модне 1 ф. 50 н., 1 ф. 75 н. до 2 ф., 2 ф. 25 н., 2 ф. 50 н., 3 ф., 3 ф. 50 н., 4 ф., 4 ф. 50 н., 5 ф., 5 ф. 50 н., 6, 7, 8, 9 и 10 ф.

За мушке кошуље молим дебелину од гола врата-Еспап се маље са Nachname. Кошуље које најбоље нестоје, или п. г. купци, који разумију увиде да су обманути, прецењени, преварени, нека исте одма враћају.

АДРЕСА: Alexander Stanischits befugt. Wäschwar-Fabrikant, Wien Wollzeile Nr. 9. 243-2-24